

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า
เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน
ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

โดย

นายวิโรจน์ จงกลวานิชสุข
ผู้อำนวยการกองลิขสิทธิ์
กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 62
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2562-2563

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัย ส่วนบุคคล เรื่อง “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี” ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ ของ นาย นายวิโรจน์ จงกลวานิชสุข เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 62 ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2562-2563

พลโท

(พิสิทธิ์ ปฐมเอม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ลักษณะวิชา การเศรษฐกิจ

ผู้วิจัย นาย นายวิโรจน์ จงกลวานิชสุข **หลักสูตร** วปอ. รุ่นที่ 62

ทรัพย์สินทางปัญญา หมายถึง ผลงานอันเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ นับเป็นทรัพย์สินอีกประเภทหนึ่ง แตกต่างจากสังหาริมทรัพย์ คือทรัพย์สินที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ เช่น นาฬิกา รถยนต์ เป็นต้น และอสังหาริมทรัพย์ คือ ทรัพย์สินที่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ เช่น ที่ดิน บ้าน เป็นต้น โดยทรัพย์สินทางปัญญามีหลายประเภท ได้แก่ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า แบบผังภูมิของวงจรรวม ความลับทางการค้า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง ซึ่งในปัจจุบันนับว่าทรัพย์สินทางปัญญา เป็นเครื่องมือทางการค้าที่สำคัญ ในการพัฒนาเศรษฐกิจ ของประเทศ และมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เจริญเติบโต ซึ่งในประเทศที่พัฒนา แล้วได้ใช้ทรัพย์สินทางปัญญา ในการพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry) การศึกษาวิจัย เรื่องแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระบบจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อเพิ่มความสามารถ ในการแข่งขันภายใต้ยุทธศาสตร์ 20 ปี เป็นการพัฒนาระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความสามารถทางการแข่งขันให้ผู้ประกอบการไทย งานวิจัยฉบับนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ที่เกี่ยวกับการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของประเทศที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญาในการสร้าง ความสามารถทางการแข่งขัน อย่างประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น รวมถึงข้อมูลด้านทรัพย์สิน ทางปัญญาจากองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization) WIPO นอกจากนี้ยังศึกษาจากเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้ง ยังมีการ สัมภาษณ์เชิงลึกนายทะเบียนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการ ตัวแทน ทนายความ รวมถึง การศึกษาข้อมูลจากแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจ จากผู้ที่เกี่ยวข้องมาขอรับบริการจดทะเบียน เครื่องหมายการค้าโดยตรงแล้ว นำมาวิเคราะห์และนำเสนอผลงานวิจัย ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ระบบกฎหมายและโครงสร้างการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศ สหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น มีหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการ คล้ายคลึงกัน ส่วนขั้นตอนที่มีความ ยุ่งยากใช้เวลา คือ การโต้ตอบทางเอกสารที่ให้เวลาผู้จดทะเบียนนาน และการใช้ดุลยพินิจ ในการพิจารณาสั่งการและตรวจสอบ โดยการใช้เจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบพิจารณาสั่งการ ต้องใช้เวลายาวนาน ซึ่งผลการศึกษามีข้อเสนอแนะ คือ การปรับปรุงคู่มือที่ใช้การตรวจสอบ สั่งการในขั้นตอนต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาสั่งการให้เป็นไปตามแนวเดียวกัน และมีวิธี ปฏิบัติเดียวกัน รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการตรวจสอบสั่งการ เพราะปริมาณค่าของจด ทะเบียนเครื่องหมายการค้าเพิ่มมากขึ้นทุกปี นอกจากนี้การปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบให้เอื้อ ต่อการขอจดทะเบียนคุ้มครองเครื่องหมายการค้าให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ในปัจจุบัน เพื่อให้การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของประเทศไทยมีประสิทธิภาพสูงสุด ส่งให้ประเทศไทย มีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น นำไปสู่ประเทศมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

Abstract

Title : The Guidelines to Improve Trademark Registration System under 20 - Year National Strategy
Field : Economics
Name : Mr. Wirote Chongkolwanichsook **Course** NDC Class 62

Intellectual Property (IP) refers to any original creation of the human intellect. It is a category of the property but it is not chattel that it can move such as a clock, car and it is not real estate that it cannot move such as a land, house, etc. There are many types of IP : patents, trademarks, design of the integrated circuit, trade secrets, geographical indications, copyrights, and related rights. At present, IP as a trade tool is important for country development and more importantly, IP will drive economic growth. What this means is that developed countries bring IP for the development of the creative sector in the economy. This research will study guidelines to enhance efficiently the registration of a trademark under Thailand's 20-Year National Strategy. Moreover, this research intends to improve Thai entrepreneurs' competitiveness. The research is qualitative research by collecting secondary data about trademark registration in the United States, Japan, and the World Intellectual Property Organization (WIPO). Besides, this research will study IP from various publications and related electronic media and includes in-depth interviews with the registrar and relevant staff, entrepreneurs, representatives, lawyers, as well as data from a satisfaction survey of related persons who apply directly for trademark registration service. It will analyze and present the conclusion of the research. In other words, the conclusion is as follows : In the case of the legal system and trademark registration structure, when compared to the United States and Japan, Thailand has similar rules, procedures, and methods. However, a trademark applicant's document response and trademark examiners' discretion for a command are a time-consuming process. Therefore, this research points out that it is important to improve the trademarks manual for the registrar's command. The reason for this is that the trademark manual should be the same process and most importantly, technology should be used for checking trademark examiners' command. It is significant to note that the number of applications has increased every year. Furthermore, improving the laws and regulations of a trademark is appropriate for the current situation, it will facilitate increasingly trademark registration and enhance efficiently the registration of trademark in Thailand. Finally, the economy of Thailand has stability, prosperity, and sustainability.

คำนำ

ทรัพย์สินทางปัญญามีหลายประเภท โดยทรัพย์สินทางปัญญาบางประเภทต้องจดทะเบียนขอรับการคุ้มครองตามกฎหมายจากหน่วยงานภาครัฐ จึงจะได้รับการคุ้มครองตามกำหนด ซึ่งกระบวนการจดทะเบียนจะต้องมีประสิทธิภาพ ระบบกฎหมาย หลักเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการ รวมถึงระยะเวลาในการจดทะเบียนจะต้องเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพย์สินทางปัญญาประเภทเครื่องหมายการค้า ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการค้าที่สร้างความแตกต่างให้กับสินค้าและบริการ การจดทะเบียนคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของผู้ประกอบการย่อมนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจ และสร้างความได้เปรียบให้กับธุรกิจต่างๆ อันจะนำไปสู่การสร้างอำนาจในการแข่งขัน และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยให้สามารถแข่งขันทางการค้าในเวทีระดับโลกได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

ผู้วิจัยหวังว่าผลงานวิจัยฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแลงานด้านทรัพย์สินทางปัญญา เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านทรัพย์สินทางปัญญา ผู้ประกอบการเจ้าของทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงประชาชนทั่วไป จะได้รับประโยชน์จากผลงานวิจัยฉบับนี้

(นายวิโรจน์ จงกลวานิชสุข)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 62

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยบุคคล เรื่องแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนงานโครงการเพื่อของบประมาณจากรัฐบาล และเสริมสร้างผู้ประกอบการใหม่ให้มีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณอธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา (นายทศพล ทังสุบุตร) ให้เกียรติมาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการวิพากษานวิจัยฉบับนี้ และเสนอแนะแนวทางเพิ่มเติมแก่ผู้วิจัย ที่ปรึกษาจากวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร พลโทสิทธิชัย เกียรติไพบูลย์ พลโท สงคราม ชุมทอง และทีมงานวิชาการของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรทุกท่าน ที่ให้ความเห็นและเสนอแนะแนวทางในการศึกษาจัดทำงานวิจัย เรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภายใต้ยุทธศาสตร์ 20 ปี ผู้วิจัยหวังว่าผลการวิจัยฉบับนี้ ข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปผลและนำเสนอ โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เชิงปฏิบัติการ และเชิงวิชาการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการจัดทำวิจัยฉบับต่อไป ให้มีการพัฒนาต่อยอดในงานด้านทรัพย์สินทางปัญญาต่าง ๆ และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมต่อไป

(นายวิโรจน์ จงกลวานิชสุข)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 62

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	2
วิธีดำเนินการวิจัย	2
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	3
คำจำกัดความ	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)	4
ทรัพย์สินทางปัญญาในมุมมองด้านเศรษฐศาสตร์	9
ระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทย	23
ระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญา	
ประเทศต่าง ๆ	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	36
กรอบแนวคิดของการวิจัย	37
สรุป	38
บทที่ 3 ความเป็นมาและปัญหา อุปสรรค ในระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า	
ของไทย	39
ปัญหาและอุปสรรค	39
ปัจจัยส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ	42
สรุป	43

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระบบจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า	44
การวิเคราะห์เปรียบเทียบการจดทะเบียนคุ้มครองเครื่องหมายการค้า	44
การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล	45
การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders)	45
การวิเคราะห์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า	47
สรุป	49
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	51
สรุป	51
ข้อเสนอแนะ	53
บรรณานุกรม	55
ประวัติย่อผู้วิจัย	57

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	เครื่องหมายการค้าที่มีมูลค่าสูงสุด 20 อันดับ ประจำปี 2563	21
4-1	เปรียบเทียบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า	44
4-2	แสดงกลุ่มผู้ได้รับการสัมภาษณ์ตามประเภทของผู้มีส่วนได้เสีย	45
4-3	สถิติการยื่นคำขอจดทะเบียนและการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า	47

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
2-1	โครงสร้างยุทธศาสตร์ที่ 2	8
2-2	แผนการเติบโตของการบริการอย่างไทย (Thainess Services)	11
2-3	ขั้นตอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย	29
2-4	ขั้นตอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าประเทศสหรัฐอเมริกา	31
2-5	ขั้นตอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าประเทศญี่ปุ่น	25

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพย์สินทางปัญญาในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร หรือเครื่องหมายการค้า ล้วนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างมากในประเทศที่มีอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (creative industry) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย ด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนของภาครัฐ ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม ปัญญา เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561 - 2580) ทำให้การจัดอันดับ Global Innovation Index (GII) 2019 ซึ่งเป็นการจัดอันดับเกี่ยวกับศักยภาพในด้านทรัพย์สินทางปัญญา จัดทำโดยมหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ (Cornell University) และองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization : WIPO) โดยในภาพรวมนั้น ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 43 จาก 130 ประเทศทั่วโลก และถูกจัดให้เป็นอันดับ 1 ของโลกในการส่งออกสินค้าสร้างสรรค์ (creative goods export)

จากข้อมูลในข้างต้น จะพบว่าประเทศไทยสามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้ในงานที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ แต่ในส่วนที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาด้านอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทยยังไม่สอดคล้องกับการเติบโตของระบบเศรษฐกิจที่รวดเร็วในปัจจุบันได้ เช่น ระยะเวลาพิจารณาการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ระบบอำนวยความสะดวกในการสืบค้นเครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือคล้ายเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว ระบบการดำเนินการจดทะเบียน โดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น อุปสรรคเหล่านี้ อาจทำให้ผลการเติบโตของเศรษฐกิจภายในประเทศ และอาจส่งผลกระทบต่อการแข่งขันของผู้ประกอบการที่มีศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลกได้

ดังนั้น งานวิจัยนี้จะนำเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อให้การบริหารจัดการด้านการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการค้า และเพื่อปรับปรุง จัดระบบ และสร้างแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญได้อย่าง มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างเกี่ยวกับการจดทะเบียนคุ้มครองเครื่องหมายการค้าในปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในระบบการจดทะเบียนคุ้มครองเครื่องหมายการค้าภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
3. เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพการจดทะเบียนคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1.1 วิเคราะห์กระบวนการจดทะเบียนและคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของไทย
- 1.2 วิเคราะห์นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ในปัจจุบันที่สามารถประยุกต์ใช้กับระบบการจดทะเบียนและคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของไทย
- 1.3 วิเคราะห์ตัวอย่างการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่มีประสิทธิภาพของต่างประเทศ

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ นักวิชาการพาณิชย์ ตัวแทนหรือเจ้าของเครื่องหมายการค้า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีจะรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ โดยศึกษาวิเคราะห์ นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางการทางการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าจากผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานต่างๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศ ประกอบด้วยข้อมูลดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้านทรัพย์สินทางปัญญา

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลจากเอกสาร บทความ งานวิจัย คำบรรยาย ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือข้อมูลในรูปแบบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. สามารถเข้าใจถึงโครงสร้างระบบการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของไทย
2. สามารถวิเคราะห์และเข้าใจปัญหาในการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในปัจจุบัน
3. สามารถเสนอแนะแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า

ของไทย

คำจำกัดความ

ทรัพย์สินทางปัญญา	หมายถึง	สิทธิตามกฎหมายซึ่งได้มีการกำหนดขึ้นอันเกี่ยวข้องกับผลผลิตจากปัญญามนุษย์ เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้า เป็นต้น
เครื่องหมายการค้า	หมายถึง	เครื่องหมายที่ใช้หรือจะใช้เป็นที่หมายหรือเกี่ยวข้องกับสินค้า เพื่อแสดงว่าสินค้าที่ใช้เครื่องหมายของเจ้าของเครื่องหมายการค้านั้นแตกต่างกับสินค้าที่ใช้ เครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น
องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก	หมายถึง	องค์กรระหว่างประเทศภายใต้องค์การสหประชาชาติ จัดตั้งขึ้นเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2510 มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการปกป้องคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาหัวข้อเรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้เพื่อเป็นแนวทางการศึกษา ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)
2. ทฤษฎีสันทางปัญญาในมุมมองด้านเศรษฐศาสตร์
3. ระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทย
4. ระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาประเทศ

ต่างๆ

5. นวัตกรรมและเทคโนโลยีในปัจจุบัน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดของการวิจัย
8. สรุป

ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)

ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ได้ตั้งวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

1. วิสัยทัศน์

ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งวิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” จะต้องเป็นวิสัยทัศน์ที่ต้องสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณาการภาพแห่งชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคง ยั่งยืนของสถาบันหลักของชาติ การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุขเป็นปึกแผ่น มีความมั่นคงทางสังคมอยู่ดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานรากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี โดยที่ความมั่นคงเป็นฐานรากของทั้ง 3 ประการที่จะทำให้ความมั่งคั่งและยั่งยืนได้

ความมั่นคง หมายถึง การมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายในและภายนอกประเทศในทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครัวเรือน และปัจเจกบุคคล และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติทางการทหาร เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน สิ่งแวดล้อม และการเมือง เช่น ประเทศมีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย มีการปกครองระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์มีความเข้มแข็งเป็นศูนย์กลาง และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน มีระบบการเมืองที่มั่นคงเป็นกลไกที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล สังคมมีความปรองดองและความสามัคคี สามารถผนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชนมีความเข้มแข็ง ครอบครัวมีความอบอุ่น ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคงพอเพียงกับการดำรงชีวิต ความมั่นคงของอาหาร พลังงาน และน้ำที่มีอยู่อาศัยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน มีการออมสำหรับวัยเกษียณ

ความมั่งคั่ง หมายถึง ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง และมีความยั่งยืนจนเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรมีความอยู่ดีมีสุข ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันมากขึ้น และมีการพัฒนาอย่างทั่วถึงทุกภาคส่วน (Inclusive Growth) มีคุณภาพชีวิตตามมาตรฐานขององค์การสหประชาชาติ ไม่มีประชาชนที่อยู่ใต้เส้นความยากจน เศรษฐกิจในประเทศมีความเข้มแข็ง ขณะเดียวกัน ต้องมีความสามารถในการแข่งขันกับประเทศต่างๆ ทั้งในตลาดโลกและตลาดภายในประเทศ เพื่อให้สามารถสร้างรายได้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนมีการสร้างรากฐานเศรษฐกิจ และสังคมแห่งอนาคตเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไป และประเทศไทยมีบทบาทที่สำคัญในเวทีโลก และมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการค้าอย่างแน่นแฟ้นกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย เป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาค ทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุน และการทำธุรกิจ เพื่อให้เป็นพลังในการพัฒนา นอกจากนี้ยังมีความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้าง การพัฒนาต่อเนื่องไปได้ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงิน ทุนที่เป็นเครื่องมือ เครื่องจักร ทุนทางสังคม และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้ และคุณภาพชีวิต ของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่อยู่บนหลักการ ใช้ การรักษาและการฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมจนเกินความสามารถในการรองรับและเยียวยาของระบบนิเวศน์ การผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น และสิ่งแวดล้อมมีคุณภาพดีขึ้น คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเอื้ออาทร เสียสละ เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม รัฐบาลมีนโยบายที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาในระดับอย่างสมดุล มีเสถียรภาพ และยั่งยืน

2. สถานการณ์และแนวโน้มด้านเศรษฐกิจโลก

ในปัจจุบัน เศรษฐกิจโลกมีการเจริญเติบโตต่ำกว่าศักยภาพที่ควรจะเป็นภายหลัง จากที่ต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจหลายครั้ง มีปัญหาในเชิงโครงสร้างที่ยังอ่อนแอในหลายภาคส่วน ของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการคลังไม่ยั่งยืนและปัญหาหนี้สาธารณะของกลุ่มสหภาพยุโรป

ความเสี่ยงจากการที่สหราชอาณาจักรออกจากสหภาพยุโรป ปัญหาเศรษฐกิจจีนชะลอตัว และการฟื้นตัวของเศรษฐกิจญี่ปุ่นที่ล่าช้าในขณะที่มีข้อจำกัดจากโครงสร้างประชากรสูงอายุ ซึ่งมีภาวะความชบเซาของเศรษฐกิจโลก ส่งผลให้การแข่งขันในตลาดโลกรุนแรงขึ้น มีการใช้มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีในการกีดกันการค้า และที่สำคัญคือการเพิ่มผลผลิตทางการผลิตด้วยการใช้นวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและแก้ปัญหาอุปสรรคด้านทรัพยากรและกำลังคน ในขณะเดียวกัน การรวมตัวทางการค้าและการลงทุนเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างรายได้ก็มีความเข้มข้นขึ้น

ในขณะเดียวกัน ระบบเศรษฐกิจและการเงินโลกยังมีแนวโน้มที่จะผันผวนได้ง่ายจากการปรับทิศทางนโยบายการเงินของประเทศสำคัญๆ เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น รวมทั้งมีความเสี่ยงในด้านฐานะการคลังหากการปฏิรูปโครงสร้าง เศรษฐกิจในประเทศเศรษฐกิจหลักไม่ประสบผลสำเร็จ นอกจากนั้น ราคาสินค้าในตลาดโลกยังไม่มีแนวโน้มที่จะปรับตัว เข้าสู่ระดับสูงสุดที่เคยเกิดขึ้นในช่วงปี 2554-2555 ได้ เนื่องจากเศรษฐกิจโลกขยายตัวช้า และกำลังการผลิตในประเทศสำคัญๆ เพิ่มขึ้น แต่ในกลุ่มสินค้าขั้นปฐมภูมิที่จำเป็นราคามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในระยะ 10 - 20 ปีข้างหน้า เพราะจำนวนประชากรโลกเพิ่มขึ้น ในขณะที่มีข้อจำกัดด้านที่ดินทำกิน และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ดังนั้น ภายใต้สถานการณ์ที่ตลาดโลกขยายตัวช้า แต่ประเทศต่างๆ ขยายกำลังการผลิตเพื่อยกระดับศักยภาพการผลิต การแข่งขันในตลาดโลกจะมีความรุนแรงขึ้น ขณะเดียวกัน การลดลงของประชากรไทยในระยะ 10 - 15 ปีข้างหน้า จะทำให้ขนาดของตลาดในประเทศขยายตัวช้าลง เงื่อนไขดังกล่าวเป็นความเสี่ยงสำหรับอนาคตของเศรษฐกิจไทยในระยะยาว หากประเทศไทยไม่เร่งปรับโครงสร้างเพื่อแก้ปัญหาจุดอ่อนและเสริมจุดแข็งให้สัมฤทธิ์ผล

3. สถานการณ์และแนวโน้มเศรษฐกิจในประเทศ

สำหรับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมภายในประเทศนั้น ผลของการพัฒนาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ทำให้ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่สูงขึ้นตามลำดับโดยถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศระดับรายได้ปานกลางมาตั้งแต่ปี 2531 และได้ขยับสูงมาอยู่ในกลุ่มบนของประเทศระดับรายได้ปานกลางตั้งแต่ปี 2553 โดยมีรายได้ต่อหัวเท่ากับ 4,957 ดอลลาร์สหรัฐฯ และล่าสุดในปี 2559 รายได้ประชาชาติต่อหัวเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 6,000 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อปี โดยที่ฐานการผลิตและบริการมีความหลากหลายมากขึ้น มีลักษณะโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศกึ่งอุตสาหกรรมฐานการส่งออก โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมใหญ่ขึ้นตามลำดับหลายสาขาการผลิตและบริการสามารถแข่งขัน และมีส่วนแบ่งในตลาดโลกมากขึ้นและเป็นฐานรายได้เงินตราต่างประเทศที่สำคัญ เช่น กลุ่มยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องใช้ไฟฟ้า อุตสาหกรรมอาหารสินค้าเกษตร การท่องเที่ยว และบริการด้านสุขภาพ

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศของไทยกับนานาชาติ ทั้งในรูปแบบของทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อเป็นกลไกช่องทางในการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมากขึ้นตามลำดับและนับว่ามีความก้าวหน้าไปมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้กรอบแผนงานการพัฒนาเศรษฐกิจ 3 ฝ่าย (The Indonesia - Malaysia - Thailand Growth Triangle : IMT - GT) ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (Greater Mekong Subregion ; GMS) และสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

(Association of South East Asian Nations : ASEAN) ในสาขาต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความเชื่อมโยง (Connectivity) ระหว่างกันและการผลักดันให้เกิดการพัฒนาเป็นแนวระเบียนเศรษฐกิจร่วมกันนั้น มีความคืบหน้าเป็นรูปธรรมมากขึ้น อันจะเป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนในแต่ละพื้นที่และเกิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ต่างๆ ที่กว้างขวางขึ้น กล่าวได้ว่า ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้ดำเนินนโยบายความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการค้าและการลงทุน รวมทั้งการสร้างเชื่อมโยงภายในประเทศไทยเองเพื่อกระจายโอกาสของการพัฒนา ความเชื่อมโยงในอนุภูมิภาคและในภูมิภาคเอเชียเพื่อการเชื่อมต่อห่วงโซ่อุปทานจะส่งผลให้ประเทศไทยได้จุดแข็งในเรื่องตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น โดยได้กำหนดตำแหน่งในเชิงยุทธศาสตร์ให้ประเทศไทยเป็น Gateways of Asia ที่เด่นชัดมากขึ้น ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยก็ได้ให้ความสำคัญและเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลักดันขับเคลื่อนการพัฒนาความร่วมมือภายใต้กรอบความร่วมมือพหุภาคีสำคัญอื่นๆ เช่น RCEP กลุ่มเอเชียแปซิฟิก (Asia – Pacific Economy Cooperation : APEC) ซึ่งเป็นกรอบความร่วมมือที่มีความสำคัญในการยกระดับมาตรฐานต่างๆ ไปสู่ระดับโลก

4. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน คือการเพิ่มการผลิต (Productivity) โดยใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและพัฒนา และนวัตกรรมในทุกสาขาของภาคการผลิตและบริการที่เป็นรายได้เดิมและที่ต่อยอดเป็นฐานรายได้ใหม่

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจะเกิดขึ้นทั้งในด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) และการเพิ่มมูลค่าของสินค้าและบริการจากความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Value Creation) ผู้ประกอบการไทยจะต้อง “ผลิตได้ขายเป็น” และมีความสามารถที่จะ “รู้จักและเข้าใจแนวโน้มตลาด” เพื่อสร้างคุณค่าของสินค้าและบริการที่ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคและก้าวเข้าสู่การเป็นผู้นำในตลาดสินค้าและบริการที่สำคัญของภูมิภาคและของโลกได้

ยุทธศาสตร์การสร้างความสามารถในการแข่งขันจึงประกอบด้วยแนวทางการพัฒนาภาคการผลิตและบริการ ซึ่งมุ่งเน้นที่การพัฒนาเพิ่มผลิตภาพการผลิตตลอดห่วงโซ่มูลค่าเพื่อก้าวกระโดดไปสู่การเป็นฐานการผลิตและบริการที่โดดเด่นในด้านเศรษฐกิจฐานชีวภาพ โดยยกระดับสู่เกษตรสมัยใหม่ที่เป็นพื้นฐานสำคัญและเป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตร อาหารพลังงานและวัสดุชีวภาพ ด้วยนวัตกรรม ยกยระดับศักยภาพ ภาคอุตสาหกรรมให้แข่งขันได้บนฐานเทคโนโลยีขั้นก้าวหน้า พัฒนาความหลากหลาย คุณภาพ และสร้างเอกลักษณ์การท่องเที่ยวไทย และพัฒนาธุรกิจบริการที่มีศักยภาพใหม่ๆ ที่สร้างรายได้สูง

ในขณะเดียวกันการพัฒนาสังคมผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Society) เพื่อสร้างผู้ประกอบการทางธุรกิจที่พิจารณาโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ ด้วยการใช้นวัตกรรมและนวัตกรรมขับเคลื่อนธุรกิจ (From Entrepreneur to Technopreneur) ผู้การเป็น “ผู้ผลิตได้ ขายเป็น” ก็มีความสำคัญต่อการเพิ่มผลิตภาพการผลิตและการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของภาคการผลิตและบริการไทยตลอดห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) โดยต้องมุ่งพัฒนาทั้งด้านศักยภาพของผู้ประกอบการ และปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญ

การพัฒนาในแนวทางสำคัญดังกล่าวข้างต้นจะสัมฤทธิ์ได้ก็ต่อเมื่อมีการพัฒนาปัจจัยสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน รองรับอย่างเหมาะสม ทั้งการลงทุน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบโลจิสติกส์และการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ตลอดห่วงโซ่มูลค่า เพื่อก้าวข้ามกับดักจากผู้ซื้อเทคโนโลยี ไปสู่การผลิต และขายเทคโนโลยีโดยเน้นการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นพื้นฐานเพื่อสร้างองค์ความรู้ ความคิด และเทคโนโลยีต้นน้ำสู่การพัฒนาเทคโนโลยีต้นแบบ และเพื่อวางรากฐานความเข้มข้นในการต่อยอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศและนำไปใช้ประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์ สังคม และชุมชน รวมถึงการพัฒนาและวิจัยแบบวิศวกรรมย้อนกลับเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่ออุตสาหกรรมอนาคตที่ยังต้องอาศัยเทคโนโลยีจากต่างประเทศ

แผนภาพที่ 2-1 โครงสร้างยุทธศาสตร์ที่ 2

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2563

4.1 การพัฒนาภาคการผลิตและบริการ

การพัฒนาภาคการผลิตและบริการ มุ่งเน้นที่การพัฒนาเพิ่มผลิตภาพการผลิตตลอดห่วงโซ่มูลค่า เพื่อก้าวกระโดดไปสู่การเป็นฐานการผลิตและบริการที่โดดเด่นในด้านเศรษฐกิจฐานชีวภาพ อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคตเพื่อที่จะเพิ่มรายได้จากฐานเดิมและต่อยอกไปสู่การสร้างฐานรายได้ใหม่

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานชีวภาพโดยการยกระดับสู่เกษตรกรสมัยใหม่ที่เป็นพื้นฐานสำคัญและเป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตรอาหาร พลังงาน และวัสดุชีวภาพด้วยนวัตกรรม โดยการพัฒนาให้เป็นเกษตรกรอัจฉริยะ (Smart Farmers) ที่ “ผลิตได้ ขายเป็น” เข้าใจตลาด ปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็ว ประยุกต์ใช้ได้อย่างชาญฉลาด และมีความสามารถในการบริหารจัดการมากขึ้น โดยเฉพาะการบริหารความเสี่ยงในด้านต่างๆ ทั้งในด้านความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ ความผันผวนของตลาด ความต้องการของผู้บริโภคในรูปแบบใหม่ๆ รวมทั้งส่งเสริมการวิจัย พัฒนา และใช้เทคโนโลยีนวัตกรรม โดยเฉพาะเทคโนโลยีชีวภาพ ผสมผสานการใช้ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีด้านความแม่นยำ (Precision Technology) ในการยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพการผลิต ตลอดจนห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่ด้านวัตถุดิบ พันธุ์ กระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่แปรรูป และการพัฒนาความต้องการของตลาด ตลาดจนสร้างกลไกการเชื่อมโยงระหว่างสินค้าเกษตร อุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นๆ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมพลังงาน และวัสดุชีวภาพได้อย่างครบวงจรควบคู่ไปกับการส่งเสริมการเชื่อมโยงและความร่วมมือของเกษตรกรในลักษณะที่เป็นเครือข่ายและคลัสเตอร์ที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ การพัฒนาต้องมุ่งเน้นที่การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมคุณภาพมาตรฐานและปลอดภัย เพื่อให้ประเทศไทยสามารถเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมเกษตรและอาหารในภูมิภาคอาเซียนและโลก ในขณะที่ต้องสามารถทำให้เกิดความมั่นคงทางอาหารภายในประเทศด้วย

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานของการผลิตภาคเกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยต้องมีการวางแผนการบริหารทรัพยากรธรรมชาติของประเทศทั้งระบบ ทั้งที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ สินแร่ เพื่อให้มีการเข้าถึง การใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม คุ่มค่า มีประสิทธิภาพและสมดุลสามารถเป็นฐานของภาคการผลิต ทั้งเกษตรและอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง ในขณะเดียวกันต้องไม่เกิดผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ และที่สำคัญคือช่วยสร้างความมั่นคงของประเทศในด้านพลังงานและอาหาร โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากรและมีส่วนร่วมกับหน่วยงานรัฐในท้องถิ่นในการดูแลรักษา ฟื้นฟู และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

การยกระดับศักยภาพภาคอุตสาหกรรมให้แข่งขันได้บนฐานเทคโนโลยีขั้นก้าวหน้า ซึ่งหัวใจสำคัญอยู่ที่การพัฒนาเทคโนโลยีและการพัฒนาคน โดยในด้านเทคโนโลยีในระยะแรก จำเป็นต้องทำการศึกษาลึกซึ้งเพื่อกำหนดเทคโนโลยีเป้าหมายที่จะพัฒนาเพื่อรองรับการปรับโครงสร้างและยกระดับภาคอุตสาหกรรมไปสู่ระดับขั้นที่ก้าวหน้ามากขึ้น ประกอบกับส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงขึ้นตลอดห่วงโซ่ของการผลิตของอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมฐานรายได้เดิมที่ไทยมีศักยภาพอยู่ในปัจจุบัน เช่น อุตสาหกรรมการเกษตร อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ในขณะเดียวกันต้องมีการวางแผนและแนวทางที่ชัดเจนเป็นระบบเพื่อสร้างเทคโนโลยีขั้นสูงของไทยเอง ซึ่งต้องมีการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาและดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องในระยะยาว รวมทั้งสร้างระบบ กลไกและปัจจัยสนับสนุนอื่นๆ เพื่อให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ด้วย และเร่งสร้างอุตสาหกรรมฐานรายได้ใหม่โดยต่อยอดจากศักยภาพของอุตสาหกรรมฐานรายได้เดิม

ที่ประเทศไทยมีศักยภาพสูงอยู่แล้วในปัจจุบัน ผนวกกับการใช้โอกาสของเทคโนโลยีแห่งอนาคต และบริบทโลกในอนาคตซึ่งอุตสาหกรรมที่ไทยมีศักยภาพต่อยอดไปสู่อุตสาหกรรมที่จะเป็นฐานรายได้ สำคัญในอนาคตได้ เช่น อุตสาหกรรมฐานชีวภาพ (Bio-Based Industry) อุตสาหกรรมระบบอัตโนมัติ และหุ่นยนต์ (Automation and Robotics) เป็นต้น นอกจากนี้ ด้านการพัฒนาคน ในระยะแรก ต้องมุ่งพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของกำลังคนในอุตสาหกรรมให้สามารถปรับเปลี่ยนให้ทัน กับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและมีทักษะที่หลากหลาย (Multi-skills) มากขึ้น และในระยะยาว ที่จะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการลงทุนด้านการพัฒนา บุคลากรเพื่อให้รองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมซึ่งจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ที่พลิกโฉมการผลิตและตลาดในอนาคตซึ่งบุคลากรในทุกระดับของภาคอุตสาหกรรม ทั้งระดับแรงงาน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านนวัตกรรม รวมทั้งผู้ประกอบการจะต้องมีความสามารถในการปรับตัวและ ใช้โอกาสของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เพื่อสร้างสรรค์รูปแบบการดำเนินธุรกิจแนวใหม่ที่ตอบ โจทย์ความต้องการและวิถีชีวิตของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งมีความสามารถในการจัดการ และพัฒนาเทคโนโลยีได้ด้วยตนเอง ประเด็นการพัฒนาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การสร้างระบบ และกลไกที่ทำให้เกิดความเชื่อมโยงที่เข้มแข็งของห่วงโซ่การผลิตภาคอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรม ที่เกี่ยวเนื่องอื่นๆ ตามแนวทางคลัสเตอร์ เพื่อให้ยกระดับความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม ตลอดห่วงโซ่การผลิต ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) สามารถยกระดับ ศักยภาพให้สูงขึ้นด้วยการเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการขนาดใหญ่ รวมทั้งต้องมุ่งส่งเสริมการยกระดับ การผลิตผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้สามารถเป็นฐานรายได้และสร้างความเข้มแข็งที่ยั่งยืนของเศรษฐกิจ ในระดับชุมชน รวมทั้งสามารถเป็นฐานของการผลิตของอุตสาหกรรมในระดับที่ใหญ่และซับซ้อน มากขึ้นได้ และในระยะยาว SMEs ไทยจะต้องมีศักยภาพในการสร้างแบรนด์ที่เป็นที่ยอมรับในระดับ สากลด้วย นอกจากนี้ การพัฒนาอุตสาหกรรมในทุกระดับจะต้องให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันกับ ชุมชนได้อย่างดีและไม่สร้างผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อมชุมชน

การพัฒนาความหลากหลาย คุณภาพ และสร้างเอกลักษณ์การท่องเที่ยวไทย เพื่อให้ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวโลกที่มีความเป็นมืออาชีพ และสร้างความประทับใจที่คุ้มค้ำกับนักท่องเที่ยวทั่วโลก โดยต้องเน้นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวที่สูงขึ้นให้กับประเทศ ในระยะยาว ต้องเน้นการพัฒนา การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพอย่างยั่งยืน โดยไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของชุมชน รวมทั้งพัฒนาเมืองท่องเที่ยวหลัก ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละเมือง เพื่อเป็นแม่เหล็กดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาและกระจายโอกาส ในการสร้างรายได้ไปสู่เมืองและชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง อีกทั้ง ต้องใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวให้เอื้อ ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น ผลิตภัณฑ์ชุมชน อุตสาหกรรมเกษตร เป็นต้น นอกจากนี้ ต้องใช้ความได้เปรียบเชิงที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เป็นศูนย์กลางของภูมิภาค เพื่อพัฒนาการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไทยกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งจะช่วยยกระดับ ให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศเป้าหมายที่นักท่องเที่ยวทุกคนต้องไปเที่ยว

การพัฒนาธุรกิจบริการที่มีศักยภาพใหม่ๆ ที่สร้างรายได้สูง ประเทศไทยมีพื้นฐานที่เข้มแข็งในด้านการบริการด้วยอัยาศัยไมตรีอันดี รวมทั้งความสามารถในด้านการออกแบบและความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาต่อยอดไปสู่ธุรกิจบริการสาขาใหม่ๆ ที่ตอบสนองวิถีชีวิตของคน ที่เปลี่ยนไปตามโครงสร้างทางสังคม โครงสร้างประชากร เทคโนโลยี และบริบทใหม่ๆ ในอนาคต สาขาบริการที่มีศักยภาพจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการคิดสร้างสรรค์ ในการออกแบบรูปแบบการบริการที่ผสมผสานความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น เทคโนโลยีดิจิทัล และ Internet of Things กับเอกลักษณ์ความเป็นไทย (Thainess) โดยประเทศไทยมีสาขาบริการที่มีศักยภาพที่สอดคล้องกับบริบทโลกในอนาคต ได้แก่ ธุรกิจบริการสุขภาพและการเสริมสร้างสุขภาพ (Health and Wellness Services) สถานบริการสุขภาพและความงาม (Wellness) และการส่งเสริมธุรกิจทางการแพทย์ โดยต้องมีการลงทุนอย่างจริงจังในการผลิตบุคลากรทางการแพทย์ การวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีทางการแพทย์และเครื่องมือแพทย์ รวมทั้งมาตรฐานการบริการ เพื่อให้ประเทศสามารถเป็นเจ้าของเทคโนโลยีได้เอง ซึ่งจะเป็นการสร้างฐานที่เข้มแข็งในการเป็นศูนย์กลางบริการทางการแพทย์ (Medical Service Hub) ของภูมิภาคในระยะต่อไป นอกจากนี้ ส่งเสริมสาขาบริการอื่นที่มีศักยภาพ และแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยต้องพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานรองรับที่เหมาะสม การปรับปรุงกฎระเบียบให้เอื้อต่อการลงทุนและการเข้ามาใช้บริการต่างๆ การพัฒนาบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาต่างประเทศ รวมทั้งต้องมีการกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาธุรกิจบริการรายสาขาโดยเน้นการตลาดนำเพื่อขยายตลาดให้มีความหลากหลายมากขึ้น

แผนภาพที่ 2-2 แผนการเติบโตของการบริการอย่างไทย (Thainess Services)

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, 2563

4.2 การพัฒนาสังคมผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Society) เพื่อสร้างผู้ประกอบการทางธุรกิจ

การพัฒนาสังคมผู้ประกอบการเพื่อสร้างผู้ประกอบการทางธุรกิจที่พิจารณาโอกาสทางธุรกิจใหม่ๆ ด้วยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมขับเคลื่อนให้ธุรกิจ (From Entrepreneur to Technopreneur) สู่การเป็น “ผู้ผลิตขายได้ ขายเป็น” ซึ่งมีความสำคัญต่อการเพิ่มผลิตภาพ

การผลิตและการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของภาคการผลิตและบริการไทยตลอดห่วงโซ่มูลค่า โดยต้องมุ่งพัฒนาทั้งด้านศักยภาพของผู้ประกอบการ และปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญ

การสร้างผู้ประกอบการไทยที่มีความเป็นมืออาชีพทั้งผู้ประกอบการในภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ จะต้องมีความรู้ของ “ความเป็นผู้ประกอบการ” ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการ แสวงหาโอกาสและกล้าลงทุนอย่างชาญฉลาด ก้าวทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก มีความรู้ความเข้าใจในความต้องการของตลาดที่หลากหลายรวมทั้งเข้าใจและปรับใช้เทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมให้กับสินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ที่มีจุดเด่น ผู้ประกอบการที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งปฏิรูประบบและกลไกในการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่มีสมรรถนะสูง โดยสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพของสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นให้เป็นกลไกหลัก ในการถ่ายทอดองค์ความรู้เทคโนโลยีจากผู้ประกอบการขนาดใหญ่และนักลงทุนต่างชาติ สู่อุประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม และผู้ประกอบการในชุมชนมีเอกลักษณ์ และสามารถตอบสนองวิถีชีวิตสมัยใหม่ที่หลากหลายของผู้บริโภคทั้งไทยและของโลกได้ โดยต้องปฏิรูปกลไกในการบ่มเพาะผู้ประกอบการที่มีประสิทธิภาพ

ปัจจัยแวดล้อมในการสร้างสังคมผู้ประกอบการที่สำคัญคือ การพัฒนากฎระเบียบที่อำนวยความสะดวกในการตั้งธุรกิจใหม่ได้ง่ายขึ้น การปฏิรูประบบทรัพย์สินทางปัญญาทั้งระบบ ตั้งแต่การจดทะเบียน การส่งเสริมการใช้ และการป้องกันการละเมิด เพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบการที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ สามารถสร้างความเติบโตทางธุรกิจได้ นอกจากนี้ ต้องมีการพัฒนาแหล่งเงินทุนในรูปแบบใหม่ๆ เพื่อสนับสนุนการเริ่มต้นธุรกิจใหม่ของผู้ประกอบการรุ่นใหม่และผู้ประกอบการชุมชน ให้สามารถเข้าถึงได้สะดวกมากขึ้น รวมทั้งมีระบบการพัฒนาศักยภาพในการบริหารการเงินของผู้ประกอบการเพื่อให้สามารถใช้จ่ายเงินลงทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

การสร้างการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศจะต้องมุ่งสนับสนุนการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ ช่วยสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของทุกคนในสังคม และช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมด้วย

การพัฒนากระบวนการขนส่งเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงเป็นโครงข่ายสมบูรณ์และลดต้นทุนทางเศรษฐกิจและสังคม โดยให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการขนส่งสินค้าทางถนนสู่การขนส่งสินค้าที่ต้นทุนต่ำ เช่น การขนส่งทางน้ำ และระบบราง โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบรางเพื่อเพิ่มทางเลือกการขนส่งที่รวดเร็วและต้นทุนต่ำ โดยต้องมีการวางเครือข่ายระบบรางของประเทศที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การพัฒนาความเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านตามแนวระเบียงเศรษฐกิจภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (Greater Mekong Subregion : GMS) ความร่วมมือภายใต้แผนงานความร่วมมืออินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ประเทศไทย- (IMT-GT) ความเชื่อมโยงในประชาคมอาเซียนและการเชื่อมโยงกับเส้นทางสายไหม

(Belt and Road Initiative) รวมทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางและขนส่งไปสู่เมืองศูนย์กลางของภูมิภาคทั่วประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาคพื้นที่ และเมือง

การส่งเสริมพลังงานทดแทนและการบริหารจัดการ การจัดหาและใช้ทรัพยากรพลังงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางพลังงานของประเทศ โดยส่งเสริมการพัฒนาและผลิตพลังงานทดแทนอย่างจริงจังและเป็นระบบครบวงจรโดยคำนึงศักยภาพรายพื้นที่ ต้องมีการบริหารจัดการที่มีบูรณาการทั้งระบบ ตั้งแต่วัตถุดิบของพลังงานทดแทน เช่น วัตถุดิบจากภาคเกษตร การพัฒนาเทคโนโลยีพลังงาน การสร้างการตลาด และสนับสนุนผู้ผลิตพลังงานทดแทน รวมทั้งมีการกำหนดกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องที่เอื้อต่อการพัฒนาและใช้พลังงานทดแทนอย่างมีบูรณาการ สำหรับพลังงานจากฟอสซิลนั้น ต้องมีการกระจายประเภทของการผลิตและการใช้เชื้อเพลิงในสัดส่วนและภายใต้ราคาที่เหมาะสมและสามารถรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมที่จะเป็นฐานเศรษฐกิจใหม่ของประเทศที่จำเป็นต้องใช้พลังงานมากขึ้น เช่น รถยนต์พลังงานไฟฟ้า เป็นต้น รวมทั้งการบริหารแหล่งพลังงานของประเทศร่วมกับประเทศต่างๆ ในอาเซียนและสร้างความร่วมมือด้านพลังงานเพื่อกระจายความเสี่ยงและสร้างความมั่นคงทางพลังงานของประเทศและภูมิภาค

การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลและรองรับการยกระดับทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึงและคุณภาพชีวิตประชาชน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและความมั่นคงของประเทศด้วย ทั้งนี้ โดยมุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ICT ที่เป็นอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ทันสมัยและกระจายทั่วถึง พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญระดับมาตรฐานสากล เสริมสร้างความสามารถของอุตสาหกรรม ICT และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมการใช้ ICT ในภาครัฐการผลิตและบริการสำคัญของประเทศ เพื่อสร้างนวัตกรรมบริการที่มีมูลค่าเพิ่มสูง และขยายช่องทางการค้าและการตลาดใหม่ๆ รวมทั้งส่งเสริมการใช้ ICT ในภาครัฐเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการแก่สาธารณะ ทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข บริการสาธารณสุขูปโภค และการจดทะเบียนต่างๆ เป็นต้น ขณะเดียวกัน จะต้องมีการพัฒนาระบบการรักษาความปลอดภัยของระบบและเครือข่าย (Cyber Security) ที่มีประสิทธิภาพสูง เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางไซเบอร์

การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมตลอดห่วงโซ่มูลค่าเพื่อก้าวข้ามกับดัก จากผู้ซื้อเทคโนโลยีไปสู่การเป็นผู้ผลิตและขายเทคโนโลยี โดยเน้นการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นพื้นฐาน (Basic Science/Basic Research) เพื่อสร้างองค์ความรู้ ความคิด (Know-how/Idea Generation) และเทคโนโลยีต้นน้ำ สู่การพัฒนาเทคโนโลยีต้นแบบ (Prototype) และเพื่อวางรากฐานความเข้มข้นในการต่อยอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศและนำไปใช้ประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์ สังคม และชุมชน ในขณะเดียวกัน ยังต้องให้ความสำคัญการพัฒนาและวิจัยแบบวิศวกรรมย้อนกลับ (Reversed Engineering) เพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่ออุตสาหกรรมอนาคตที่ยังต้องอาศัยเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นการพัฒนาและวิจัยเชิงประยุกต์ เพื่อลอกเลียนแบบ (Applied Science/Applied Research) เพื่อพัฒนาต่อยอดสู่การพัฒนาเทคโนโลยีเป็นของตนเอง (Imitation to Innovation) นำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ รวมทั้ง

มุ่งเพิ่มจำนวนบุคลากรวิจัยและพัฒนาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ และเพิ่มสัดส่วนการลงทุนวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชนมากกว่าภาครัฐในงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีปลายน้ำ ที่ภาคเอกชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้ทันที

4.4 การวางรากฐานที่แข็งแกร่ง และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

ในด้านเสถียรภาพและสมรรถนะทางเศรษฐกิจมหภาค การพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา และการพัฒนาพื้นที่ ภาค และการเมือง โดยมีแนวทางโดยการเสริมสร้างเสถียรภาพและสมรรถนะทางเศรษฐกิจมหภาคโดยมีการบริหารเศรษฐกิจมหภาคที่ดี ทันต่อสถานการณ์ มีความยืดหยุ่นในระดับที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการรักษาสมดุลทางเศรษฐกิจของประเทศในทุกช่วงสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง รวดเร็ว หรือสถานการณ์ที่ประเทศต้องเผชิญความเสี่ยงและความผันผวนทั้งในระยะสั้น เช่น เศรษฐกิจโลกที่ยังฟื้นตัวล่าช้า การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีทางการเงินและสถานการณ์ตลาดเงินและตลาดทุนโลก และความเสี่ยงในระยะยาวเช่น การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ โครงสร้างทางสังคมและประชากร และการเปลี่ยนแปลงทางสภาพอากาศที่กระทบต่อระบบเศรษฐกิจโลกและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการลงทุนในภาคส่วนต่างๆ ของโลก ดังนั้น จึงต้องมีการบริหารเศรษฐกิจมหภาคที่เหมาะสมและเปลี่ยนแปลงได้ทันโลก ซึ่งคือ 1. รักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสร้างความเชื่อมั่นในการลงทุน โดยดำเนินนโยบายการคลังและการเงินให้มีความสอดคล้องกัน รักษาวินัยการเงินการคลัง และเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน และสร้างความเชื่อมั่นในต่างประเทศ โดยการเผยแพร่ข้อมูลที่ถูกต้อง พัฒนาระบบการเงินของประเทศให้มีประสิทธิภาพและสามารถให้บริการประชาชนทุกระดับได้อย่างทั่วถึง เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแข่งขัน ของภาคธุรกิจ และโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการรายใหม่ ผู้ประกอบการในชุมชน และประชาชน 2. ปรับปรุงกลไกภาครัฐในการบริหารเศรษฐกิจการคลังและงบประมาณของประเทศ ให้สามารถสนับสนุนการนำยุทธศาสตร์การพัฒนาไปสู่การจัดสรรงบประมาณและการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติได้อย่างสอดประสานและเกิดบูรณาการโดยออกกฎหมายการเงินการคลังภาครัฐให้ครอบคลุมองค์ประกอบหลักในการบริหารจัดการรายได้แผ่นดิน รายจ่าย การบริหารสินทรัพย์ และการบริหารหนี้ที่จะต้องอยู่ภายใต้กรอบการวิเคราะห์และกฎเกณฑ์การบริหารจัดการที่สอดคล้องกันและปรับบทบาทภารกิจของหน่วยงานที่รับผิดชอบตั้งแต่ระดับการกำหนดนโยบาย/ยุทธศาสตร์ การกำหนดนโยบายด้านการคลัง และการกำหนดแนวทางการจัดสรรงบประมาณให้เกิดความเชื่อมโยงได้อย่างแท้จริง

การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก โดยยึดหลักการสร้างความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาและการสร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา กับประเทศในอนุภูมิภาค ภูมิภาค และนานาชาติ ทั้งในระดับทวิภาคี และพหุภาคี และต่อยอดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า การพัฒนาสังคมและความมั่นคงในอนุภูมิภาคเพื่อส่งเสริมความมั่นคง ด้านพลังงาน ด้านอาหาร ด้านสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการภัยพิบัติในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการป้องกันภัยในทุกรูปแบบ เพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าและลดความเหลื่อมล้ำอย่างยั่งยืนร่วมกันในทุกมิติ ในแนวทางโดย 1. การส่งเสริมบทบาทของไทยในเวทีความร่วมมือระดับภูมิภาคและโลกในฐานะการเป็นผู้ประสานประโยชน์ในการเชื่อมโยงและสร้างความสมดุลของความสัมพันธ์

ของประเทศไทยกับกลุ่มอำนาจทางเศรษฐกิจต่างๆ และแก้ไขปัญหาความแตกต่างทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคโดยการดำรงความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศและองค์การระหว่างประเทศทั้งในและนอกภูมิภาคอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมการขยายความร่วมมือระหว่างอนุภูมิภาคและภูมิภาคกับประเทศนอกภูมิภาคบนหลักของการรักษาคุณภาพของการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มมหาอำนาจต่างๆ รวมทั้งการเพิ่มบทบาทและการมีส่วนร่วมของไทยในองค์การระหว่างประเทศในการผลักดันการพัฒนาในอนุภูมิภาคและภูมิภาค รวมทั้งประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคอื่นๆ และให้ความช่วยเหลือทั้งในด้านการเงินและทางเทคนิคกับประเทศกำลังพัฒนาในการพัฒนาด้านความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจสังคมและการพัฒนาทุนมนุษย์ 2. ขยายความร่วมมือทางการค้า การลงทุนกับมิตรประเทศ และแสวงหาตลาดใหม่สำหรับสินค้าและบริการของไทย โดยการผลักดันให้สามารถใช้ประโยชน์จากความตกลงทางเศรษฐกิจที่ดำเนินการอยู่แล้ว ให้เกิดผลเต็มที่ทั้งในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และกรอบความตกลงอื่นๆ ในระดับที่กว้างขวางออกไป และขยายความร่วมมือกับตลาดเกิดใหม่ที่มีศักยภาพทั้งความร่วมมือในรูปทวิภาคีและพหุภาคี ควบคู่ไปกับการดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุก โดยความร่วมมือ รัฐและเอกชนในการแสวงหาตลาดใหม่และพันธมิตรทางการค้าใหม่ๆ รวมทั้งวางแผนทางป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นสำหรับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ 3. การดำเนินยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาภายใต้กรอบ CLMV เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของกลุ่มเพิ่มอำนาจการต่อรองทางเศรษฐกิจและดึงดูดการลงทุนระหว่างกัน และจากประเทศภายนอกกลุ่มร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งลดความเหลื่อมล้ำระหว่างกัน สร้างความไว้วางใจและสร้างความมั่นคงในอนุภูมิภาค 4. ส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศของผู้ประกอบการไทยเพื่อสร้างผลตอบแทนจากเงินทุน และองค์ความรู้และเทคโนโลยีในสาขาการผลิตและบริการที่ไทยมีขีดความสามารถโดดเด่น และสนับสนุนการพัฒนาประเทศไทยไปสู่การเป็นชาติการค้า ซึ่งดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกที่จะใช้ประโยชน์จากการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนกลายเป็นแหล่งผลิตและตลาดเดียวกัน รวมทั้งการใช้ประโยชน์ข้อตกลงระหว่างอาเซียนกับประเทศต่างๆ เช่น RCEP ในอนาคตที่เปิดโอกาสให้ประเทศสมาชิก เป็นฐานใหม่ในการลงทุนและการส่งออกของไทย การสนับสนุนให้ผู้ประกอบการไทยมีขีดความสามารถในการผลิตได้ และค้าขายเป็นการพัฒนาความเป็นสากลของบุคลากรไทย การสร้างนักการค้าอัจฉริยะสามารถใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการบริหารจัดการการค้าในภูมิภาค และการส่งเสริมการค้า ที่ขับเคลื่อนหรือนำโดยความต้องการในตลาดและ 5. สร้างองค์ความรู้ด้านการต่างประเทศและพัฒนาความเป็นสากลของคนไทย และให้ความรู้ความเข้าใจด้านการต่างประเทศและผลประโยชน์ที่มีต่อการพัฒนาประเทศต่อภาคส่วนต่างๆ และสาธารณชนไทย รวมทั้งดำเนินการเชิงรุกในการสร้างความเข้าใจความเชื่อมั่น และภาพลักษณ์ที่ดีและศักยภาพทางเศรษฐกิจและด้านอื่นๆ ของไทยด้วย

การพัฒนาพื้นที่ พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ และเมือง ในอนาคตการพัฒนาเชิงพื้นที่จะทวีบทบาทสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการไทย เนื่องจากการพัฒนาเชิงพื้นที่จะทำให้ประเทศสามารถใช้จุดแข็งของแต่ละพื้นที่และชุมชนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในภาพรวมได้ อีกทั้ง เป็นการสนับสนุนการกระจายความมั่งคั่งไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ในประเทศ ช่วยลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ และสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีจุดเน้นสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน

ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการเชื่อมโยงกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคโดยมีแนวทางโดย

1. การพัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดน เพื่อกระจายกิจกรรมเศรษฐกิจและความเจริญสู่ภูมิภาค โดยพัฒนาต่อยอดจากพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษที่ดำเนินการอยู่แล้วในปัจจุบัน ทั้งนี้ ต้องมุ่งพัฒนาพื้นที่เป้าหมายไปสู่การเป็นฐานการผลิตใหม่รองรับการเชื่อมโยงกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียน โดยจำเป็นต้องมีการบูรณาการการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนเป้าหมาย อย่างมีความสมดุลและยั่งยืน บนพื้นฐานของศักยภาพของแต่ละพื้นที่ และสอดคล้องกับศักยภาพของผู้ประกอบการในพื้นที่ รวมทั้งการสร้างเชื่อมโยงกับธุรกิจที่อยู่ในพื้นที่ชายแดนของประเทศเพื่อนบ้านด้วยเพื่อสร้างความร่วมมือด้านการผลิตและการตลาด โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม
2. พัฒนาพื้นที่ระเบียงเขตเศรษฐกิจภาคตะวันออก เพื่อให้เป็นเมืองแห่งอุตสาหกรรมอนาคต มุ่งเน้นการส่งเสริมการลงทุนเพื่อเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง โดยเฉพาะเทคโนโลยีสะอาดที่ลดการใช้พลังงาน และไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทรัพยากรน้ำ บริการสาธารณสุขและการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและเพียงพอ และที่สำคัญคือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการต่อยอดไปสู่การสร้างเทคโนโลยีแห่งอนาคตของประเทศ มีการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรและพลังงานร่วมกับชุมชนอย่างใกล้ชิดและการสนับสนุนการขยายบทบาทของประเทศไทยให้เป็นประตูทางออกสู่เอเชียที่สำคัญ และ
3. พัฒนาเมืองศูนย์กลางของภูมิภาคต่างๆ ในประเทศ โดยปฏิรูประบบผังเมืองของประเทศและผังเมืองในระดับพื้นที่ทั้งระบบให้สามารถตอบสนองการเติบโตของเศรษฐกิจและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานของการสร้างความเข้าใจร่วมกันของทุกภาคที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ในการพัฒนาเมืองให้เป็นอัจฉริยะ (Smart City) ที่มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาพัฒนาสภาพแวดล้อมในพื้นที่เมืองให้มีความน่าอยู่ ปลอดภัย มีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม มีการจัดโครงสร้างพื้นฐานที่สอดคล้องกับศักยภาพทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทางสังคมและประชากรในพื้นที่ โดยเฉพาะรองรับประชากรสูงอายุที่จะมีจำนวนมากขึ้นในอนาคตอีกทั้ง ต้องมีการจัดการระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการเข้าถึงของประชาชนได้อย่างทั่วถึง และลดต้นทุนของผู้ประกอบการในพื้นที่ อีกทั้งในระยะยาวต้องพัฒนาให้เกิดความเชื่อมโยงการบริการของระบบขนส่งและเครือข่ายของโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นระหว่างเมืองศูนย์กลางทั่วประเทศ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนในพื้นที่ต่างๆ

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งตนเอง ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่นๆ ในพื้นที่ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน จะนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง ประชาชนมีความสุข และมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยมีประเด็นพัฒนาโดย

1. สร้างความร่วมมือและการรวมกลุ่มคลัสเตอร์ (Cluster) ทั้งระดับกลุ่มต่อกลุ่ม กลุ่มกับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด รวมถึงระหว่างกลุ่มกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายประเด็นต่างๆ ได้ เช่น เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เครือข่ายข้าว เครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นต้น จะเป็นการสร้างพลังในการทำงาน

ร่วมกัน มีระบบการอยู่ร่วมกันหรือเคารพกติกา และความสามารถที่จะเจรจาต่อรองอย่างมีประสิทธิภาพ 2. ส่งเสริมการจัดการระบบการเงินของชุมชน การบูรณาการทุนร่วมกัน มีกองทุนของชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถเป็นกลไกการเงินของชุมชนในการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมของชุมชน และของคนในชุมชน 3. พัฒนาระบบข้อมูลที่ทันสมัยรอบด้านทั้งภายในและภายนอก เพื่อการวิเคราะห์ระบบของท้องถิ่น อาชีพ รายได้ รายจ่าย การผลิตฐานเศรษฐกิจ ที่ดิน ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ข้อมูลความรู้ระบบเศรษฐกิจเกี่ยวข้องภายนอกเป็นฐานสำคัญในการวางแผนชุมชน การวางแผนเพื่อการตัดสินใจ การติดตาม วัดผลและรายงานผล และ 4. พัฒนาระบบการผลิตของชุมชนทั้งขั้นพื้นฐานและก้าวหน้าที่ได้มาตรฐาน มีมูลค่าเพิ่ม และสามารถเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจภายนอกได้

5. ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพ

ของคน

เพื่อพัฒนาคนและสังคมไทยให้เป็นรากฐานที่แข็งแกร่งของประเทศ มีความพร้อมทางกาย ใจ สติปัญญา ความเป็นสากล มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย มีคุณธรรม จริยธรรม รู้คุณค่าความเป็นไทย มีครอบครัวที่มั่นคง ครอบคลุมทางที่ต้องให้ความสำคัญ เช่น

- 5.1 พัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิตให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศ
- 5.2 ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เท่าเทียมและทั่วถึง
- 5.3 ปลุกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์
- 5.4 สร้างเสริมให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี
- 5.5 สร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย

6. ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาค

และเท่าเทียมกันทางสังคม

เพื่อเร่งกระจายโอกาสการพัฒนาและสร้างความมั่นคงให้ทั่วถึง ลดความเหลื่อมล้ำไปสู่สังคมที่เสมอภาคและเป็นธรรม ครอบคลุมทางที่ต้องให้ความสำคัญ เช่น

- 6.1 สร้างความมั่นคงและลดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจและสังคม
- 6.2 พัฒนาระบบบริการและระบบบริหารจัดการสุขภาพ
- 6.3 สร้างสภาพแวดล้อมนวัตกรรมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในสังคมสูงวัย
- 6.4 สร้างความเข้มแข็งของสถาบันสังคม ทุนทางวัฒนธรรมและความเข้มแข็ง

ของชุมชน

- 6.5 พัฒนาสื่อสารมวลชนให้เป็นกลไกในการสนับสนุนการพัฒนา

7. ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เพื่อเร่งอนุรักษ์ฟื้นฟูและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ มีความมั่นคงด้านน้ำ รวมทั้งมีความสามารถในการป้องกันผลกระทบ พร้อมปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพ

ภูมิอากาศและภัยพิบัติธรรมชาติ ตลอดจนพัฒนามุ่งสู่การเป็นสังคมสีเขียว กรอบแนวทางปฏิบัติ ที่ต้องให้ความสำคัญ เช่น

- 7.1 จัดระบบอนุรักษ์ ฟื้นฟูและป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ
- 7.2 วางระบบบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพ
- 7.3 พัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 7.4 พัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 7.5 ร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- 7.6 ใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และนโยบายการคลังเพื่อสิ่งแวดล้อม

8. ยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและการพัฒนาระบบ การบริการจัดการภาครัฐ

เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ มีสมรรถนะสูง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กระจายบทบาทภารกิจไปสู่ท้องถิ่นอย่างเหมาะสม มีธรรมาภิบาล กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ เช่น

- 8.1 ปรับปรุงโครงสร้าง บทบาท ภารกิจของหน่วยงานภาครัฐ ให้มีขนาดที่เหมาะสม
- 8.2 วางระบบบริหารราชการแบบบูรณาการ
- 8.3 พัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ
- 8.4 ต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ
- 8.5 ปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ ให้ทันสมัย เป็นธรรมและเป็นสากล

9. สรุป

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกัน ไปสู่เป้าหมายดังกล่าว โดยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ และต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติ การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2560 โดยกำหนดให้มี การแต่งตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อรับผิดชอบ ในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ กำหนดวิธีการ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ในการติดตาม การตรวจสอบ และการ ประเมินผล รวมทั้งกำหนดมาตรการ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกภาคส่วนดำเนินการ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของ ประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทย บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนา ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง” ภายในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน ภายใต้วิสัยทัศน์ประเทศไทย ... “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

ทรัพย์สินทางปัญญาในมุมมองด้านเศรษฐศาสตร์

คนส่วนใหญ่มักจะเกิดคำถามมากมายว่า อะไรคือมูลค่าของเครื่องหมายการค้า (Value of a Trademark) และมูลค่าในเครื่องหมายการค้าเป็นของใคร อีกทั้ง ยังมีคำถามอีกว่า ทำไมถึงต้องมีกฎหมายที่ให้การคุ้มครองแก่เจ้าของเครื่องหมายการค้า (Trademark Protection) คำถามเหล่านี้มักจะเกิดขึ้นเสมอเมื่อผู้ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้ามีข้อพิพาทกับเจ้าของเครื่องหมายการค้าดังกล่าว

การคุ้มครองเครื่องหมายการค้าเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในการเจริญเติบโตของสังคม ซึ่งกลไกดังกล่าวทำให้ผู้บริโภคสามารถที่จะรับรู้รับทราบถึงสินค้าที่ตนนั้นกำลังจะซื้อในชีวิตประจำวัน ทั้งที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ดี แม้กระทั่งในสังคมที่ไม่ได้นิยมในการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ (Steady State Economy) ก็ยังมีความจำเป็นในการคุ้มครองรูปภาพ หรือสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความสำคัญของสังคมนั้นๆ ด้วยเช่นกัน ด้วยประการข้างต้นดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น มูลค่าทางสังคม (Social Value) ของเครื่องหมายการค้าแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องกันกับมูลค่าทางเศรษฐกิจ (Economy Value) ด้วย นอกจากนี้ยังมีเครื่องหมายอื่นๆ เช่น เครื่องหมายที่เกี่ยวข้องกับศาสนา การเมือง ก็สามารถเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการเติบโตทางเศรษฐกิจได้ อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยนี้จะกล่าวถึงเพียงเครื่องหมายด้านการค้า (Commercial Icons) และ เครื่องหมายการค้า หรือแบรนด์ เท่านั้น

หากลองคิดถึงสถานการณ์เกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจที่ไม่มีการแข่งขัน (Non-market Economy) เช่น ชาวนาที่นำผลผลิตมาใช้ในชีวิตประจำวัน หรือแม้แต่กระทั่งนายพรานที่ต้องล่าสัตว์ และเก็บของป่ามากินเพื่อดำรงชีพของตน บุคคลเหล่านี้จะต้องใช้ความสามารถที่ตนมีอยู่เพื่อที่จะผลิตหรือหาอาหารเพื่อให้พอประทังชีพ และขึ้นอยู่กับก๊อติว (Goodwill) ของความจำเป็นของพวกเขาด้วย นอกจากนี้คนในครอบครัวเช่น ลูก หลาน จะต้องรอความดูแลจากหัวหน้าครอบครัว รวมถึงคนในหมู่บ้านนั้นๆ ก็ต้องได้รับการเลี้ยงดูที่ดีจากผู้นำของหมู่บ้าน เช่นนี้ คือการไว้วางใจ (Trust) ระหว่างผู้นำครอบครัวและผู้นำหมู่บ้านในการที่จะเลี้ยงดูคนในดูแลของตน ในระบบ Non-market Economy สมัยใหม่ความไว้วางใจระหว่างประชากรและประชากร คือ การเมือง และเศรษฐกิจ ประชากรเหล่านั้นได้ให้ความไว้วางใจแก่รัฐเพื่อให้มีสิทธิดำเนินการตัดสินใจแทนประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของประชาชนนั้น โดยทั้งหมดเกิดขึ้นจากการไว้วางใจ (Trust) แทบทั้งสิ้น

การไว้วางใจนั้น หากเป็นเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์แล้ว นับว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในเรื่องเครื่องหมายการค้า ลองคำนึงว่าหากเราจำเป็นต้องซื้อยาสี่พันสักหลอดหนึ่ง ผู้ขายยาสี่พันนั้นจะบอกให้ผู้ซื้อทราบถึงคุณสมบัติหรือข้อดีของยาสี่พันที่จะขายได้อย่างไรโดยไม่ต้องใช้หลอดยาสี่พันนั้นให้ผู้ซื้อเห็น หรือแม้กระทั่ง ผู้ซื้อจะทราบได้อย่างไรว่ายาสี่พันนั้นมีคุณภาพที่ดีโดยไม่ได้แกะกล่องบรรจุภัณฑ์ของยาสี่พันนั้นเลย หากมีข้อมูลเพียงแต่การได้รับฟังแต่คำโฆษณาของเจ้าของร้านนั้น จะทำให้เราเชื่อหรือยอมซื้อสินค้านี้ดังกล่าวโดยไม่แกะกล่องได้อย่างไร ดังนั้น เครื่องหมายการค้าจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะทำให้ผู้ซื้อนั้น “ไว้วางใจ” ในชื่อเสียงและคุณภาพของสินค้าที่มีเครื่องหมายของผู้ผลิตสินค้านั้นๆ อยู่บนกล่องสินค้า รวมถึงผู้ให้บริการด้วย

นอกจากนี้ยังมีคำถามว่า ความไว้วางใจและชื่อเสียงนั้นเกิดขึ้นเพราะตัวสินค้าเองหรือเกิดขึ้นเพราะผู้ผลิต โดยหลักแล้วการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าจะไม่ใช้ชื่อสินค้าเป็นชื่อเครื่องหมายการค้า นอกจากนี้จะไม่ใช้ชื่อที่อธิบายถึงลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้าด้วย เช่น เครื่องหมายการค้าเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เช่น Apple ® หรือ Windows ® ผู้คนสามารถจดจำและทราบถึงเครื่องหมายเหล่านี้ได้ว่าเป็นผู้จำหน่ายสินค้าเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ รวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วย

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภค การแข่งขันของเครื่องหมายการค้าผ่านสินค้าต่างๆ สามารถสร้างคู่แข่งที่มีคุณภาพในสินค้าที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้ และยังสร้างให้เกิดการจ้างงานที่มากขึ้นท่ามกลางการแข่งขันดังกล่าวด้วย ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ได้สร้าง “การแข่งขันด้านราคา” และ “การแข่งขันด้านเครื่องหมายการค้าด้วย เช่น การแข่งขันด้านราคา คือ การที่ผู้ผลิตที่แข่งขันกันได้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูงและพยายามที่จะลดราคาเพื่อสร้างโอกาสในส่วนแบ่งการตลาด (Market Share) เช่น COKE ® และ PEPSI ® เป็นต้น แต่ในส่วนของการแข่งขันด้านเครื่องหมายการค้าที่แตกต่างออกไป โดยแทนที่จะลดราคาสินค้าเพื่อหาส่วนแบ่งการตลาดที่เพิ่มขึ้น โรงงานนั้นจะสร้างคุณสมบัติใหม่ ๆ หรือพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพที่เพิ่มมากขึ้น เช่นการมีประกันการใช้งานสินค้าที่ยาวนานกว่าคู่แข่ง หรือการให้ของสมนาคุณแก่ลูกค้าเพื่อเพิ่มส่วนแบ่งการตลาด และแน่นอนว่า การแข่งขันทั้งด้านราคาและด้านเครื่องหมายการค้า ผู้บริโภคนั้นจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์สูงสุด

ปัจจุบัน เราจะเห็นได้ว่า ในหนึ่งวันเราจะเห็นเครื่องหมายการค้าและเครื่องหมายบริการจำนวนมากว่าร้อยเครื่องหมายที่ผ่านสายตาเข้ามา ซึ่งความเป็นเครื่องหมายการค้านี้ได้ถูกนิยามไว้ใน มาตรา 15 (1) ข้อตกลงทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights: TRIPs) ภายใต้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) “ว่าเครื่องหมาย คำ ข้อความ ตัวหนังสือ เลข เสียง กลิ่น รูปร่าง โลโก้ รูปภาพใด เพียงอย่างเดียวหรือรวมกัน ซึ่งใช้อย่างมีลักษณะบ่งเฉพาะแตกต่างจากเครื่องหมายของผู้ผลิตหรือผู้ให้บริการอื่น” ในปัจจุบันผู้บริโภคตัดสินใจซื้อหรือใช้บริการสินค้าจากชื่อเสียงของเครื่องหมายการค้าหรือแบรนด์ โดยการที่เครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินทางปัญญา ได้ทำให้เกิดปัจจัยสำคัญในการแข่งขันของตลาดทั้งในท้องตลาด (Physical Market) และตลาดออนไลน์ (Online Market) ซึ่งหลายๆ ธุรกิจได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าเพื่อสร้างมูลค่าและตลาดให้แก่สินค้าบริการของตนด้วย

เครื่องหมายการค้าที่แสดงให้เห็นถึงชื่อ สัญลักษณ์ หรือรูปแบบต่างๆ นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างให้เกิดภาพหรือบริการของบริษัทนั้นๆ เพื่อสร้างมูลค่าและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยเครื่องหมายการค้าเป็นทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้ที่สามารถสร้างกำไรมหาศาลได้ในอนาคต รวมถึงก่อให้เกิดความมั่นใจต่อผู้บริโภค และแยกสินค้าของตนออกจากสินค้าของบริษัทคู่แข่งอื่นๆ ด้วยในปัจจุบันเครื่องหมายการค้าหรือแบรนด์ของบริษัทเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างจุดขายให้บริษัท เช่น การอนุญาตให้ใช้ชื่อเครื่องหมายการค้าในสินค้าหรือบริการใดๆ นั้น บริษัทก็สามารถคำนวณเป็นค่าตอบแทนเพื่อทำให้เกิดรายได้แก่บริษัท เป็นต้น

การสร้างเครื่องหมายการค้าให้เป็นที่รู้จักนั้นเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะเจาะตลาดไปทั่วโลก หลายๆ บริษัทใช้เม็ดเงินลงทุนเป็นจำนวนมากในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เครื่องหมายการค้าของตนนั้นมีชื่อเสียงในตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการที่จะทำให้เกิดแรงจูงใจแก่ผู้บริโภคในการจะซื้อหรือใช้บริการของตนเอง ดังนั้น การโฆษณาเพื่อให้ผู้บริโภครับรู้ รับทราบเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าของบริษัทก็เป็นช่องทางหนึ่งในการสร้างให้แบรนด์ของบริษัทมีชื่อเสียงมากยิ่งขึ้น

จากรายงานบัญชีเครื่องหมายการค้า (Brand Finance Report) 2020 พบว่าธุรกิจการขายของบนพื้นที่ออนไลน์อย่างเช่น Amazon ซึ่งเป็นบริษัทของประเทศสหรัฐฯ ครองอันดับ 1 ในการเป็นแบรนด์ที่มีมูลค่าสูงถึง 220,791 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีที่แล้วเป็นจำนวนร้อยละ 17.5 นอกจากนี้ ยังมีบริษัทที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่มีมูลค่าของเครื่องหมายการค้าเป็นอันดับ 2 คือ Google โดยมีมูลค่าสูงถึง 159,722 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และบริษัท Apple เป็นอันดับ 3 ด้วยมูลค่า 140,524 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งจากรายงานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าเครื่องหมายการค้า คือทรัพย์สินทางปัญญาหนึ่งที่สามารถสร้างข้อได้เปรียบให้แก่บริษัทในการแข่งขันในตลาดได้

ตารางที่ 2-1 เครื่องหมายการค้าที่มีมูลค่าสูงสุด 20 อันดับ ประจำปี 2563

2020 Rank	2019 Rank	Brand	Country	Sector	2020 Value	Value Change	2019 Value
1	1	Amazon	United States	Retail	\$220,791	+17.5%	\$187,905
2	3	Google	United States	Tech	\$159,722	+11.9%	\$142,755
3	2	Apple	United States	Tech	\$140,524	-8.5%	\$153,634
4	4	Microsoft	United States	Tech	\$117,072	-2.1%	\$119,595
5	5	Samsung Group	South Korea	Tech	\$94,494	+3.5%	\$91,282
6	8	ICBC	China	Banking	\$80,791	+1.2%	\$79,823
7	7	Facebook	United States	Media	\$79,804	-4.1%	\$83,202

ตารางที่ 2-1 เครื่องหมายการค้าที่มีมูลค่าสูงสุด 20 อันดับ ประจำปี 2563 (ต่อ)

2020 Rank	2019 Rank	Brand	Country	Sector	2020 Value	Value Change	2019 Value
8	11	Walmart	United States	Retail	\$77,520	+14.2%	\$67,867
9	14	Ping An	China	Insurance	\$69,041	+19.8%	\$57,626
10	12	Huawei	China	Tech	\$65,084	+4.5%	\$62,278
11	13	Mercedes-Benz	Germany	Automobiles	\$65,041	+7.8%	\$60,355
12	9	Verizon	United States	Telecoms	\$63,692	-10.5%	\$71,154
13	10	China Construction Bank	China	Banking	\$62,602	-10.2%	\$69,742
14	6	AT&T	United States	Telecoms	\$59,103	-32.1%	\$87,005
15	17	Toyota	Japan	Automobiles	\$58,076	+11.1%	\$52,291
16	18	State Grid	China	Utilities	\$56,965	+11.1%	\$51,292
17	25	Disney	United States	Media	\$56,123	+22.7%	\$45,750
18	16	Agricultural Bank Of China	China	Banking	\$54,658	-0.7%	\$55,040
19	20	WeChat	China	Media	\$54,146	+6.8%	\$50,707
20	19	Bank of China	China	Banking	\$50,630	-0.7%	\$50,990

ที่มา : รายงานประจำปีเกี่ยวกับมูลค่าของเครื่องหมายการค้า (Brand Finance Report 2020)

นักเศรษฐศาสตร์เชื่อว่าองค์ความรู้และนวัตกรรมนั้นมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในแต่ละประเทศ โดยเป็นที่รู้กันดีว่า องค์ความรู้ นวัตกรรม การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยี และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เป็นส่วนสำคัญยิ่งในการเสริมสร้างให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเครื่องหมายการค้า เป็นส่วนสำคัญของเศรษฐศาสตร์มหภาคที่จะทำให้ตลาดรับรู้ รับทราบถึงแหล่งที่มาหรือแหล่งกำเนิดของสินค้าและบริการเหล่านั้นได้

นอกจากนี้ เครื่องหมายการค้ายังมีประโยชน์แก่ผู้บริโภคในหลายๆ แ่ง เช่น มีส่วนช่วยให้ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อหรือใช้บริการได้จากเครื่องหมายการค้าที่คุ้นเคย ซึ่งหากเครื่องหมายการค้ามีลักษณะที่เหมือนหรือคล้ายกันไปทั้งหมด อาจทำให้ผู้บริโภคเกิดความสับสนในการเลือกที่จะใช้บริการได้ นอกจากนี้ เครื่องหมายการค้ายังช่วยให้ผู้บริโภคลดรายจ่ายในการที่จะต้องสืบหาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการที่ตนต้องการได้ เนื่องจากเครื่องหมายการค้าจะเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้บริโภคกลับมาซื้อหรือใช้บริการดังกล่าวซ้ำด้วยประสบการณ์ของผู้บริโภคเองในการซื้อหรือใช้บริการในครั้งก่อนหน้านั้น จึงทำให้ผู้บริโภคลดค่าใช้จ่ายหรือกำลังที่ต้องใช้ในการค้นหาสินค้าดังกล่าวด้วย

ระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทย

ตามที่ได้อธิบายถึงความหมายของเครื่องหมายการค้าตามหลักเศรษฐศาสตร์แล้วนั้น จะเห็นได้ว่า เครื่องหมายการค้ามีความสำคัญในทางการค้าเป็นอย่างมาก ทั้งการค้าภายในประเทศและการค้าระหว่างประเทศ นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการประกอบธุรกิจปัจจุบัน

หากเครื่องหมายการค้าใด ที่จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 จะต้องเป็นเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียน ซึ่งประเทศไทย มีระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ความคุ้มครองทางกฎหมาย เพราะการให้สิทธิในเครื่องหมายการค้าโดยการจดทะเบียนจะมีผลครอบคลุมตลอดทั้งประเทศ โดยการจดทะเบียนจะระงับวันที่เริ่มต้นแห่งการคุ้มครองไว้อย่างชัดเจน โดยถือหลักว่าเจ้าของกิจการเป็นผู้มีส่วนได้เสียในเครื่องหมายการค้าที่จดได้รับจดทะเบียนแล้ว แม้ว่าเครื่องหมายการค้านั้นจะยังมิได้มีการเริ่มใช้กับสินค้าในทันทีก็ตาม

โดยตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ได้นิยามคำว่า “เครื่องหมายการค้า” ไว้ว่า “เครื่องหมายการค้า หมายความว่า เครื่องหมายที่ใช้หรือจะใช้เป็นที่หมายหรือเกี่ยวข้องกับสินค้าเพื่อแสดงว่าสินค้าที่ใช้เครื่องหมายของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ตนแตกต่างกับสินค้าที่ใช้กับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น” นอกจากนี้ เครื่องหมายการค้าอันพึงรับจดทะเบียนได้จะต้องประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะตามมาตรา 7
2. เป็นเครื่องหมายการค้าที่ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 8 และ
3. ไม่เป็นเครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่บุคคลอื่นได้จดทะเบียนไว้แล้วตามมาตรา 13

1. เป็นเครื่องหมายที่มีลักษณะบ่งเฉพาะตามมาตรา 7

เครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะ ได้แก่ เครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะทำให้ประชาชนหรือผู้ใช้สินค้านั้นทราบและเข้าใจได้ว่า สินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้านั้นแตกต่างไปจากสินค้าอื่น (Product differentiation function) ลักษณะบ่งเฉพาะจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่เครื่องหมายการค้าจะต้องมีเพื่อเป็นหลักประกันว่าเครื่องหมายการค้าสามารถทำหน้าที่หลักได้ คือ การแยกสินค้าออกจากสินค้าของบุคคลอื่นได้

การเกิดลักษณะบ่งเฉพาะของเครื่องหมายการค้ามีอยู่ 2 ประการ คือ ลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง (Inherent Distinctiveness) และลักษณะบ่งเฉพาะโดยการใช้ (Acquired Distinctiveness through Use)

1.1 ลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง (Inherent Distinctiveness)

ลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเอง หมายถึง ลักษณะบ่งเฉพาะที่มีอยู่ตั้งแต่ประดิษฐ์เครื่องหมายการค้าขึ้นมา โดยเครื่องหมายการค้านั้นสามารถแสดงความแตกต่างของสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าอื่นได้ในตัว ความหมายของลักษณะบ่งเฉพาะและแนวพิจารณาการมีลักษณะบ่งเฉพาะในตัวเองได้แก่

1.1.1 ชื่อตัว ชื่อสกุลของบุคคลธรรมดาที่ไม่เป็นชื่อสกุลตามความหมายอันเข้าใจกันโดยธรรมดา ชื่อเต็มของนิติบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น หรือชื่อในทางการค้าที่แสดงโดยลักษณะพิเศษและไม่ถึงถึงลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้าโดยตรง

1.1.2 คำหรือข้อความอันไม่ได้ถึงถึงลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้านั้นโดยตรง และไม่เป็นชื่อทางภูมิศาสตร์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

คำหรือข้อความที่ใช้เป็นเครื่องหมายการค้าได้นั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นคำหรือข้อความที่ประดิษฐ์ขึ้นเป็นพิเศษแต่อย่างใด อาจจะเป็นคำที่มีความหมายใดๆ ทั่วไปก็ได้ แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดต่อไปนี้ คือ คำหรือข้อความนั้นไม่ได้ถึงถึงลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้าโดยตรง หรือคำหรือข้อความนั้นไม่เป็นชื่อทางภูมิศาสตร์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ได้แก่ ชื่อประเทศ รวมทั้งเขตอิสระซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับประเทศ ชื่อกลุ่มประเทศที่รู้จักกันแพร่หลาย หรือชื่อภูมิภาค ชื่อทวีป ชื่อมหาสมุทร ชื่อเมืองหลวงของประเทศ ชื่อทางภูมิศาสตร์อื่นๆ เช่น ชื่อเมืองท่า จังหวัด อำเภอ ตำบล มณฑล เกาะ ภูเขา แม่น้ำ ทะเล หรือทะเลสาบที่ประชาชนโดยทั่วไปรู้จัก ชื่อทางภูมิศาสตร์ข้างต้นให้หมายความรวมถึงชื่อย่อ และคำที่ใช้เรียกขานทั่วไปโดยไม่จำกัดเฉพาะชื่อในทางราชการ กลุ่มของสิ่งที่แสดงโดยลักษณะพิเศษ หรือตัวหนังสือ ตัวเลข หรือคำประดิษฐ์ขึ้น ลายมือชื่อของผู้จดทะเบียนหรือเจ้าของเดิมของกิจการของผู้จดทะเบียน หรือลายมือชื่อของบุคคลอื่นโดยได้รับอนุญาตจากบุคคลนั้นแล้ว ภาพของผู้จดทะเบียน หรือของบุคคลอื่น โดยได้รับการอนุญาตจากบุคคลนั้นแล้วหรือในกรณีที่บุคคลนั้นตายแล้ว โดยรับอนุญาตจาก บุพการี สืบสันดาน และคู่สมรสของบุคคลนั้น และภาพประดิษฐ์ เป็นต้น

1.2 ลักษณะบ่งเฉพาะโดยการใช้ (Acquired Distinctiveness through Use)

ลักษณะบ่งเฉพาะโดยการใช้ หมายถึง เครื่องหมายการค้าที่โดยตัวของมันเองไม่มีลักษณะบ่งเฉพาะ แต่ได้มีการใช้เครื่องหมายการค้านั้นจนทำให้สาธารณชนที่เกี่ยวข้อง สามารถแยกแยะเครื่องหมายการค้าที่ใช้กับสินค้านั้นกับสินค้าของอีกบุคคลหนึ่งได้ ซึ่งบางครั้งเรียกกันว่า

การเกิดความหมายที่สองหรือความหมายทุติยภูมิ (Secondary Meaning) ของเครื่องหมายนั้นๆ ได้แก่ ชื่อ คำหรือข้อความที่ไม่ลักษณะต้องห้ามตาม (1) หรือ (2) แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 7 วรรคสอง หากได้มีการจำหน่าย เผยแพร่ หรือโฆษณาสินค้าที่ใช้เครื่องหมายนั้นจนแพร่หลายแล้ว ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศ โดยสรุปได้คือ สินค้าหรือบริการที่ใช้เครื่องหมายนั้นได้มีการจำหน่าย เผยแพร่ หรือโฆษณาในประเทศไทย จนทำให้สาธารณชนในประเทศไทยรู้จัก และเข้าใจว่าสินค้าหรือบริการดังกล่าวแตกต่างไปจากสินค้าหรือบริการอื่น นอกจากนี้ การจำหน่าย เผยแพร่หรือโฆษณาสินค้าหรือบริการใด จนทำให้เครื่องหมายการค้ามีความแพร่หลายในประเทศไทย ให้ถือว่าเครื่องหมายมีลักษณะบ่งเฉพาะเพียงที่ใช้กับสินค้าหรือบริการนั้นเท่านั้น และในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ให้ผู้ขอจดทะเบียนนำส่งพยานหลักฐานเกี่ยวกับการจำหน่ายเผยแพร่ หรือโฆษณาในประเทศไทยซึ่งสินค้าหรือบริการที่ใช้เครื่องหมายที่ประสงค์จะขอจดทะเบียน เช่น ใบเสร็จรับเงิน ใบส่งของ ตัวอย่างสินค้า ในโฆษณาสินค้า หรือพยานหลักฐานอื่นๆ รวมทั้งพยานบุคคลเป็นต้น

2. เป็นเครื่องหมายการค้าที่ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 8

นอกจากเครื่องหมายที่มาขอจดทะเบียนจะมีลักษณะบ่งเฉพาะแล้ว แต่ยังไม่อาจจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ หากปรากฏว่าเครื่องหมายการค้าานั้น มีลักษณะต้องห้ามมิให้จดทะเบียน ได้แก่

2.1 ตราแผ่นดิน พระราชลัญจกร ลัญจกรในราชการ ตราจักรี ตราเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตราประจำตำแหน่ง ตราประจำกระทรวง ทบวง กรม หรือตราประจำจังหวัด

2.2 ธงชาติของประเทศไทย ธงพระอิสริยยศ หรือธงราชการ

2.3 พระปรมาภิไธย พระนามาภิไธย พระปรมาภิไธยย่อ พระนามาภิไธยย่อ หรือนามพระราชวงศ์

2.4 พระบรมฉายาลักษณ์ หรือพระบรมสาทิสลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ พระราชินี หรือรัชทายาท

2.5 ชื่อ คำ ข้อความ หรือเครื่องหมายใด อันแสดงถึงพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือพระราชวงศ์

2.6 ธงชาติหรือเครื่องหมายประจำชาติของรัฐต่างประเทศ ธงหรือเครื่องหมายขององค์การระหว่างประเทศ ตราประจำประมุขของรัฐต่างประเทศ เครื่องหมายราชการและเครื่องหมายควบคุมและรับรองคุณภาพสินค้าของรัฐต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ หรือชื่อและชื่อย่อของรัฐต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศ เว้นแต่จะได้รับการอนุญาตจากผู้ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ของรัฐต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศนั้น

2.7 เครื่องหมายราชการ เครื่องหมายกาชาด นามกาชาด หรือกาเจนีวา

2.8 เครื่องหมายที่เหมือนหรือคล้ายกับเหรียญ ใบสำคัญ หนังสือรับรอง ประกาศนียบัตร หรือเครื่องหมายอื่นใดอันได้รับเป็นรางวัลในการแสดงหรือประกวดสินค้าที่รัฐบาลไทย ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐของประเทศไทย รัฐบาลต่างประเทศ หรือองค์การระหว่างประเทศได้จัดให้มีขึ้น เว้นแต่ผู้ขอจดทะเบียนจะได้รับเหรียญ ใบสำคัญ หนังสือ

รับรอง ประกาศนียบัตร หรือเครื่องหมายเช่นว่านั้น เป็นรางวัลสำหรับสินค้านั้น และใช้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องหมายการค้านั้น แต่ทั้งนี้ต้องระบุปฏิทินที่ได้รับรางวัลด้วย

2.9 เครื่องหมายที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือรัฐประศาสนโนบาย

2.10 เครื่องหมายที่เหมือนกับเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด หรือคล้ายกับเครื่องหมายดังกล่าวจนอาจทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในความเป็นเจ้าของหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า ไม่ว่าจะได้จดทะเบียนไว้แล้วหรือไม่ก็ตาม

2.11 เครื่องหมายที่คล้ายกับ 2.1 2.2 2.3 2.4 2.5 2.6 หรือ 2.7

2.12 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

2.13 เครื่องหมายอื่นที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

3. ไม่เป็นเครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่บุคคลอื่นได้จดทะเบียนไว้แล้วตามมาตรา 13

หากเครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่บุคคลอื่นจดทะเบียนไว้แล้วไม่สามารถที่นำมาเครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียน ก็สามารถนำเครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าของตนได้

4. เอกสารหลักฐานในการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า

การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าต้องใช้เอกสารหลักฐานดังนี้

4.1 ต้นฉบับคำขอจดทะเบียน (แบบ ก. 01)

4.2 ภาพเครื่องหมายที่ขอจดทะเบียน ขนาดไม่เกิน 5 X 5 เซนติเมตร จำนวน 1 รูป กรณีภาพเครื่องหมายเกินขนาดที่กำหนดต้องชำระ ค่าธรรมเนียมเพิ่มในส่วนที่เกิน เซนติเมตรละ 200 บาท

4.3 บัตรประจำตัวของเจ้าของเครื่องหมาย

4.3.1 กรณีบุคคลธรรมดา ให้ใช้สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือสำเนาบัตรประจำตัวอื่นๆ ที่ทางราชการออกให้ หรือสำเนาใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว หรือสำเนาหนังสือเดินทาง พร้อมรับรองสำเนาถูกต้อง จำนวน 1 ฉบับ

4.3.2 กรณีนิติบุคคล ให้ใช้สำเนาหนังสือรับรองนิติบุคคลที่ออกให้ไม่เกิน 6 เดือน พร้อมรับรองสำเนาถูกต้องให้ครบถ้วน จำนวน 1 ฉบับ (เว้นแต่นิติบุคคลที่จัดตั้งตามกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งได้ส่งเอกสารตาม ข้อ 3.3 โดยมีการระบุข้อความรับรองการเป็นนิติบุคคลในต่างประเทศไว้แล้ว)

4.3.3 กรณีมอบอำนาจให้บุคคลอื่นกระทำการแทนเจ้าของ

4.3.3.1 กรณีการตั้งตัวแทนหรือมอบอำนาจได้กระทำในประเทศไทย ให้แนบเอกสาร ดังนี้

1. สำเนาหนังสือตั้งตัวแทนหรือหนังสือมอบอำนาจ (แบบ ก. 18) โดยติดอากรแสตมป์ 30 บาทต่อผู้รับมอบอำนาจ 1 คน (พร้อมขีดฆ่าอากรฯ)

2. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือสำเนาบัตรประจำตัว
อื่นๆ ที่ทางราชการออกให้ หรือสำเนาหนังสือรับรองนิติบุคคลที่ออกให้ไม่เกิน 6 เดือนของตัวแทน
ที่รับรองสำเนาถูกต้อง แล้วแต่กรณี

3. หากผู้ตั้งตัวแทนหรือผู้มอบอำนาจมิได้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย
ให้แนบสำเนาหนังสือเดินทาง หรือสำเนาหนังสือรับรอง ถิ่นที่อยู่ชั่วคราว หรือหลักฐานอื่นที่แสดง
ให้เห็นว่าในขณะที่ตั้งตัวแทนหรือมอบอำนาจ ผู้นั้นได้เข้ามาในประเทศไทยจริง

4.3.3.2 กรณีการตั้งตัวแทนหรือมอบอำนาจได้กระทำในต่างประเทศ
ให้แนบเอกสารดังนี้

1. สำเนาหนังสือตั้งตัวแทนหรือหนังสือมอบอำนาจที่มีคำรับรอง
ลายมือชื่อ โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของสถานทูตไทย หรือสถานกงสุลไทย หรือหัวหน้าสำนักงาน
สังกัดกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งประจำอยู่ ณ ประเทศที่ผู้ตั้งตัวแทนหรือผู้มอบอำนาจมีถิ่น ที่อยู่ หรือ
เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายให้กระทำการแทนบุคคลดังกล่าว หรือมีคำรับรองของบุคคล ซึ่งกฎหมาย
ของประเทศนั้น ให้มี อำนาจรับรองลายมือชื่อ โดยติดอากรแสตมป์ 30 บาท ต่อผู้รับมอบอำนาจ
1 คน (พร้อมขีดฆ่าอากรฯ)

2. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือสำเนาบัตรประจำตัว
อื่นๆ ที่ทางราชการออกให้ หรือสำเนาหนังสือรับรองนิติบุคคลที่ออกให้ไม่เกิน 6 เดือนของตัวแทน
ที่รับรองสำเนาถูกต้อง แล้วแต่กรณี

5. กระบวนการยื่นจดทะเบียนและกระบวนการอื่นๆ

5.1 ในกรณีคำขอจดทะเบียนมีข้อบกพร่องหรือเอกสารประกอบคำขอไม่ครบถ้วน
เจ้าหน้าที่รับคำขอจะแจ้งให้ผู้ขอจดทะเบียนแก้ไขให้ถูกต้องหรือยื่นเอกสารหลักฐานเพิ่มเติมในทันที
หากผู้ขอไม่สามารถดำเนินการแก้ไขหรือยื่นเอกสารหลักฐานได้ในทันที เจ้าหน้าที่จะทำบันทึก
ข้อบกพร่องหรือรายการเอกสารหลักฐานที่ต้องยื่นเพิ่มเติม พร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาให้ผู้ขอ
ดำเนินการแก้ไขหรือยื่นเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม ภายใน 60 วันนับแต่วันที่ยื่นคำขอ และให้มี
การลงนามเจ้าหน้าที่รับคำขอและผู้ขอจดทะเบียนในบันทึกนั้น โดยเจ้าหน้าที่จะมอบสำเนาทันที
ดังกล่าวให้แก่ผู้ขอเพื่อเป็นหลักฐาน

หากผู้ยื่นคำขอไม่ดำเนินการส่งเอกสารเพิ่มเติมให้ครบถ้วนภายในกำหนด
ระยะเวลาดังกล่าวให้ถือว่าผู้ยื่นคำขอละทิ้งคำขอ โดยเจ้าหน้าที่จะดำเนินการคืนคำขอให้แก่ผู้ยื่นคำ
ขอพร้อมทั้งแจ้งเหตุแห่งการคืนคำขอและสิทธิในการอุทธรณ์ให้ทราบด้วย

5.2 เมื่อผู้ยื่นคำขอได้ชำระเงินค่าธรรมเนียมใดๆ ให้แก่กรมทรัพย์สินทางปัญญา
ไปแล้ว จะขอคืนค่าธรรมเนียมดังกล่าวไม่ได้ไม่ว่าในกรณีใดๆ เว้นแต่ 1. มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้คืน
ค่าธรรมเนียม หรือ 2. ชำระค่าธรรมเนียมช้าซ้อนหรือชำระเกิน ซึ่งการชำระดังกล่าว เกิดเนื่องจาก
ความผิดพลาดของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยมีใช้ความผิดของผู้ชำระซึ่งกรมทรัพย์สินทางปัญญาจะได้พิจารณา
เป็นกรณีๆ ไป

5.3 ในกรณีที่ผู้ขอจดทะเบียนยื่นคำขอจดทะเบียนผ่านทางอินเทอร์เน็ต ผู้ขอจะต้อง
ปฏิบัติตาม ประกาศกรมทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขสำหรับการ
ยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายและคำร้องหรือคำขออื่นๆ

5.4 กรณีการยื่นคำขอมีการตั้งตัวแทนหรือมอบอำนาจ

5.4.1 ได้กระทำในต่างประเทศ หนังสือตั้งตัวแทนหรือมอบอำนาจต้องมีคำรับรองลายมือชื่อผู้ลงนามโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของสถานทูตไทย หรือสถานกงสุลไทย หรือหัวหน้าสำนักงานสังกัดกระทรวงพาณิชย์ซึ่งประจำอยู่ ณ ประเทศที่ผู้ตั้งตัวแทนหรือผู้มอบอำนาจมีถิ่นที่อยู่ หรือเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายให้กระทำการแทนบุคคลดังกล่าว หรือมีคำรับรองของบุคคลซึ่งกฎหมายของประเทศนั้น ให้มีอำนาจรับรองลายมือชื่อ หรือ

5.4.2 ได้กระทำในประเทศไทยโดยผู้ตั้งตัวแทนหรือผู้มอบอำนาจมีได้มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย ต้องส่งสำเนาหนังสือเดินทาง หรือสำเนาหนังสือรับรองถิ่นที่อยู่ในชั่วคราว หรือหลักฐานอื่นที่แสดงให้เห็นนายทะเบียนเห็นว่าในขณะที่ตั้งตัวแทนหรือมอบอำนาจ ผู้มอบอำนาจได้เข้ามาในประเทศไทยจริง

5.5 กรณีที่เจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือตัวแทนผู้รับมอบอำนาจไม่ได้เป็นผู้ยื่นคำขอด้วยตนเอง โดยมอบหมายให้บุคคลอื่นเป็นผู้ยื่นคำขอแทน ควรมีหนังสือมอบอำนาจช่วง หรือหนังสือมอบอำนาจเฉพาะการให้บุคคลนั้น มีอำนาจยื่นคำขอและลงนามในบันทึกความบกพร่องแทนเจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือตัวแทนได้พร้อมแนบสำเนาบัตรประจำตัวที่ทางราชการออกให้ของผู้รับมอบอำนาจ และติดอากรแสตมป์ เพาะหากคำขอไม่ถูกต้องหรือเอกสารหลักฐานไม่ครบถ้วน และบุคคลผู้ยื่นคำขอไม่มีอำนาจลงนามในบันทึกดังกล่าว เจ้าหน้าที่ไม่อาจรับคำขอของท่านไว้ได้

5.6 การยื่นเอกสารประกอบคำขอ

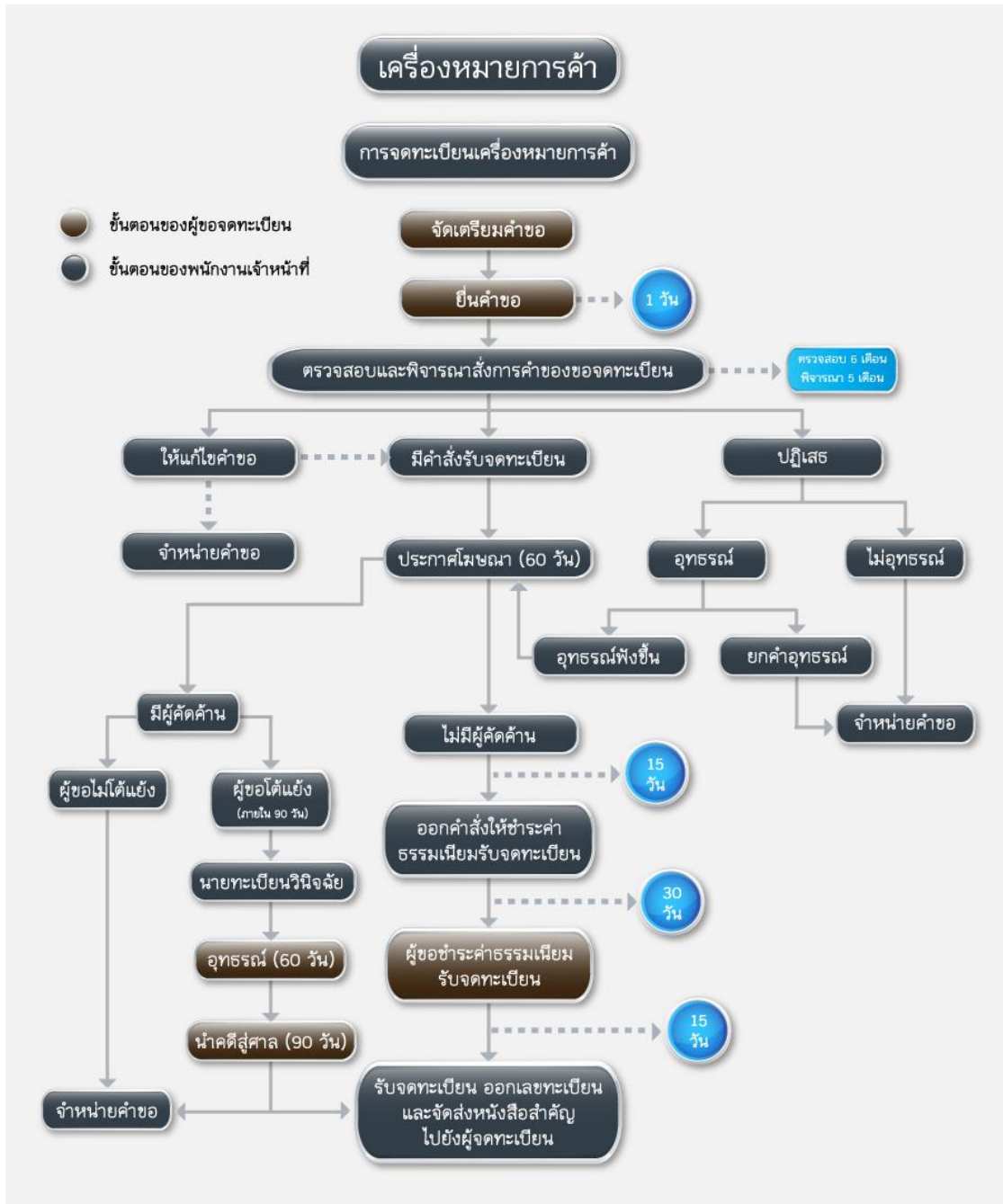
5.6.1 กรณีที่ผู้ยื่นคำขอต้องนำเอกสารหรือหลักฐานหลายรายการมายื่นเพิ่มเติมให้ครบถ้วนตามบันทึกความบกพร่อง ให้ผู้ยื่นคำขอนำเอกสารหรือหลักฐานทั้งหมดมายื่นในคราวเดียวกัน

5.6.2 กรณีที่จะต้องส่งสำเนาเอกสารหลักฐาน ให้ผู้ยื่นคำขอรับรองความถูกต้องของสำเนาเอกสารหลักฐานนั้นด้วย

5.6.3 กรณีที่จะต้องส่งเอกสารเป็นภาษาต่างประเทศ ให้ผู้ยื่นคำขอส่งเอกสารนั้นพร้อมด้วยคำแปลเป็นภาษาไทยโดยมีคำรับรองของผู้แปลว่าเป็นคำแปลที่ถูกต้อง

5.6.4 กรณีที่ผู้ขอจะต้องส่งต้นฉบับเอกสาร หากเป็นยื่นคำขอในเรื่องเดียวกันพร้อมกันหลายคำขอ ให้ผู้ขอส่งต้นฉบับเอกสารเพียงคำขอเดียว และในคำขออื่นๆ อนุญาตให้ส่งเป็นสำเนาเอกสารได้ แต่ผู้ขอจะต้องระบุในสำเนาเอกสารว่าต้นฉบับอยู่ในคำขอใด

แผนภาพที่ 2 – 3 ขั้นตอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย

ที่มา : กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์

ระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญา ประเทศต่างๆ

1. ประเทศสหรัฐอเมริกา

การคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของสหรัฐอเมริกาอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของ Lanham Act (พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า), Federal Dilution Trademark, Trademark Counterfeiting Act of 1984 และ Madrid Protocol Implementation Act ซึ่งให้ความคุ้มครองแก่เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง และเครื่องหมายร่วม เครื่องหมายการค้า โดยเจ้าของเครื่องหมายการค้าต้องยื่นคำขอจดทะเบียนกับหน่วยงานของรัฐ ซึ่งมีทั้งระบบทะเบียนในระดับมลรัฐ ซึ่งเจ้าของเครื่องหมายการค้าจะได้รับความคุ้มครองเฉพาะในมลรัฐที่จดทะเบียนเท่านั้น และระบบทะเบียนกลาง ซึ่งจะต้องยื่นคำขอจดทะเบียนต่อสำนักงานทะเบียนสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า (USPTO) เช่นเดียวกับการยื่นคำขอรับสิทธิบัตร โดยเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนในระบบทะเบียนกลางจะได้รับความคุ้มครองทั้งใน 50 มลรัฐ รวมไปถึงอเมริกัน ซามัว (American Samoa) เกาะกวม (Guam) เขตคลองปานามา (Panama Canal Zone) เกาะเวอร์จินส์ (Virgin Islands) เปอร์โตริโก (Puerto Rico) และเกาะนอร์ธเทอร์นมาเรียนา (Northern Mariana Islands) ซึ่งอายุความคุ้มครองของเครื่องหมายการค้าคือ 10 ปี นับแต่วันที่ยื่นจดทะเบียน และสามารถต่ออายุได้อีกคราวละ 10 ปี

เครื่องหมายการค้าที่ได้รับความคุ้มครองต้องเป็นเครื่องหมายที่สามารถแยกแยะความแตกต่างของสินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้าที่ยื่นขอจดทะเบียนกับเครื่องหมายการค้าอื่น ต้องมีลักษณะบ่งเฉพาะ และต้องไม่เข้าลักษณะดังต่อไปนี้

1.1 เครื่องหมายที่มีส่วนประกอบที่ขัดต่อศีลธรรมอันดี หรือที่เป็นการหลอกลวงสาธารณชนทั่วไป

1.2 เครื่องหมายที่มีส่วนประกอบของธง ตรา หรือสัญลักษณ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐต่างๆ หรือรัฐต่างประเทศอื่น

1.3 เครื่องหมายที่มีส่วนประกอบของชื่อ รูปภาพ หรือลายมือชื่อของบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากบุคคลดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษร หรือมีส่วนประกอบของชื่อ รูปภาพ หรือลายมือชื่อของประธานาธิบดีที่เสียชีวิตไปแล้ว เว้นแต่ได้รับความยินยอมจากคู่สมรสของบุคคลดังกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษร

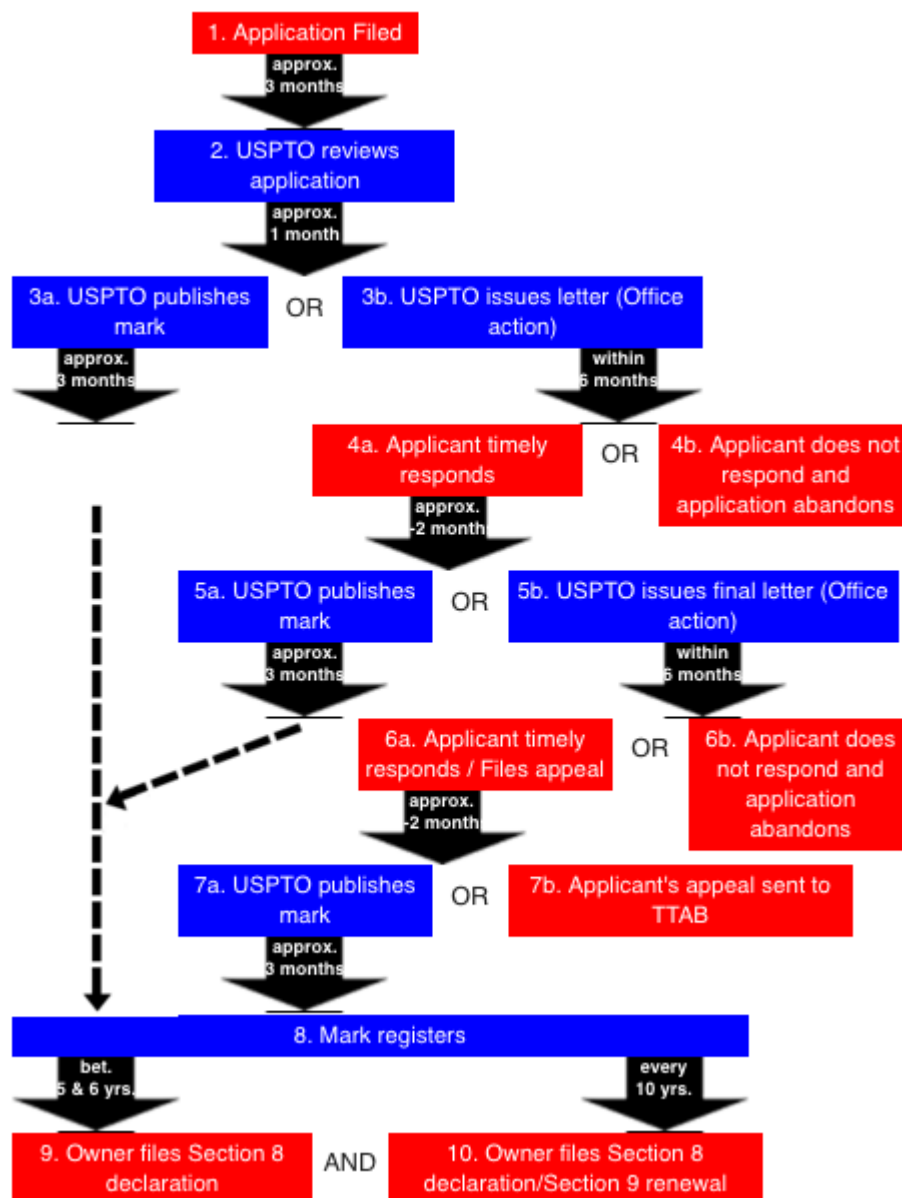
1.4 เครื่องหมายที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นที่จดทะเบียนกับสำนักงานสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้า (USPTO) หรือเครื่องหมายที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายหรือชื่อทางการค้าของบุคคลอื่นที่ยังคงมีการใช้อยู่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความสับสนหลงผิดหรือหลอกลวงผู้บริโภคได้

1.5 เครื่องหมายที่เป็นเพียงคำอธิบาย (Descriptive Mark) หรือบ่งบอกถึงแหล่งที่มาของสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) หรือเครื่องหมายที่เป็นชื่อสกุล หรือเครื่องหมายที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อการทำงานของสินค้า

1.6 เครื่องหมายที่อาจส่งผลให้เกิดการเสื่อมของเครื่องหมายการค้าโดยการทำให้ไม่ชัดเจน (Dilution by Blurring) หรือการเสื่อมของเครื่องหมายการค้าโดยการทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง (Dilution by Garnishment)

แผนภาพที่ 2-4 ขั้นตอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าประเทศสหรัฐอเมริกา

ที่มา : สำนักงานสิทธิบัตรและเครื่องหมายการค้าสหรัฐอเมริกา (USPTO)

2. ประเทศญี่ปุ่น

การคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของประเทศญี่ปุ่นอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของกฎหมายเครื่องหมายการค้า โดยประเทศญี่ปุ่นนั้นใช้ระบบจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเพื่อให้เครื่องหมายได้รับความคุ้มครอง โดยสามารถยื่นคำขอรับความคุ้มครองต่อสำนักงานสิทธิบัตรแห่งประเทศญี่ปุ่น หรือ JPO (The Japanese Patent Office) โดยใช้ระบบยื่นก่อนมีสิทธิดีกว่า (First to File System) ซึ่งเครื่องหมายที่ประเทศญี่ปุ่นให้การคุ้มครองได้แก่ เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายร่วม และเครื่องหมายรับรอง

ประเทศญี่ปุ่นให้นิยามคำว่า “เครื่องหมาย” ว่า เครื่องหมายใดๆ ที่แสดงให้เห็นภาพ (Visual Sign) หรือที่สามารถแสดงให้เห็นเป็นภาพได้ โดยต้องสามารถแยกแยะให้เห็นถึงความแตกต่างของสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบการรายหนึ่งกับสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบการอีกรายหนึ่งได้

2.1 เครื่องหมายการค้าที่จะรับจดทะเบียนได้ จะต้องมัลักษณะบ่งเฉพาะที่เพียงพอ และต้องไม่เป็นเครื่องหมายการค้าที่ไม่ลักษณะต้องห้ามรับจดทะเบียน ได้แก่

2.1.1 ตัวอักษร รุปรอยประดิษฐ์ สัญลักษณ์ รูปร่างรูปทรงสามมิติ หรือสิ่งเหล่านี้รวมกันหรือสิ่งเหล่านี้รวมกันที่แสดงไว้เป็นสีต่างๆ

2.1.2 ต้องไม่เป็นเครื่องหมายที่บ่งบอกถึงชื่อสามัญของสินค้าหรือบริการ หรือเครื่องหมายที่ในทางค้าขาย

2.1.3 ต้องไม่เป็นเครื่องหมายที่บ่งบอกถึงแหล่งกำเนิดสินค้า สถานประกอบธุรกิจ คุณสมบัติวัตถุดิบ การใช้ จำนวน รูปร่างหรือราคาของสินค้า หรือวิธีการหรือเวลาการผลิตหรือการใช้ หรือสถานที่ให้บริการ

2.1.4 ต้องไม่เป็นเครื่องหมายที่เหมือนหรือคล้ายกับธงชาติญี่ปุ่นหรือสัญลักษณ์ประจำพระจักรพรรดิ

2.1.5 ต้องไม่เป็นเครื่องหมายที่เหมือนหรือคล้ายกับธงชาติของรัฐอื่น

2.1.6 ต้องไม่เป็นเครื่องหมายที่เหมือนหรือคล้ายกันกับเครื่องหมายขององค์การสหประชาชาติหรือองค์การสากลอื่นๆ

2.1.7 ต้องไม่เป็นเครื่องหมายที่สัญลักษณ์ของภาษา

2.1.8 ต้องไม่เป็นเครื่องหมายที่ขัดต่อความสงบหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

2.1.9 ต้องไม่เป็นเครื่องหมายที่เหมือนกับเครื่องหมายของบุคคลอื่นที่ได้รับจดทะเบียนไว้ก่อนแล้วโดยพิจารณาจากเมื่อใช้กับสินค้าหรือบริการที่มีลักษณะเดียวกัน หรือสินค้าหรือบริการที่มีความคาบเกี่ยวสัมพันธ์ หรือคล้ายกันจนอาจทำให้เกิดความสับสนหลงผิด

2.1.10 ต้องไม่เป็นเครื่องหมายที่เหมือนหรือคล้ายกับชื่อพันธุ์พืช

2.1.11 ต้องไม่เป็นเครื่องหมายที่อาจทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในทางธุรกิจของบุคคลอื่น ลักษณะหรือคุณสมบัติของสินค้าหรือบริการ

2.1.12 ต้องไม่เป็นเครื่องหมายที่บ่งบอกถึงแหล่งกำเนิดของไวน์หรือสุราในญี่ปุ่น

2.1.13 ต้องเป็นเครื่องหมายที่สามารถแยกให้ เห็นถึงความแตกต่างของสินค้าที่ยื่นขอจดทะเบียนกับสินค้าของบุคคลอื่น

2.2 สิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าจดทะเบียน

เจ้าของเครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการที่ได้รับการจดทะเบียนย่อมมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าหรือเครื่องหมายบริการกับบริการที่ได้รับการจดทะเบียนในประเทศญี่ปุ่น และมีสิทธิห้ามบุคคลอื่นใช้เครื่องหมายการค้าหรือบริการที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายกันจนอาจทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดโดยไม่ได้รับอนุญาต ทั้งนี้ การใช้เครื่องหมายการค้า ให้หมายความรวมถึงการกระทำดังต่อไปนี้

2.2.2 การจัดให้ซึ่งสินค้าผ่านทางสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์

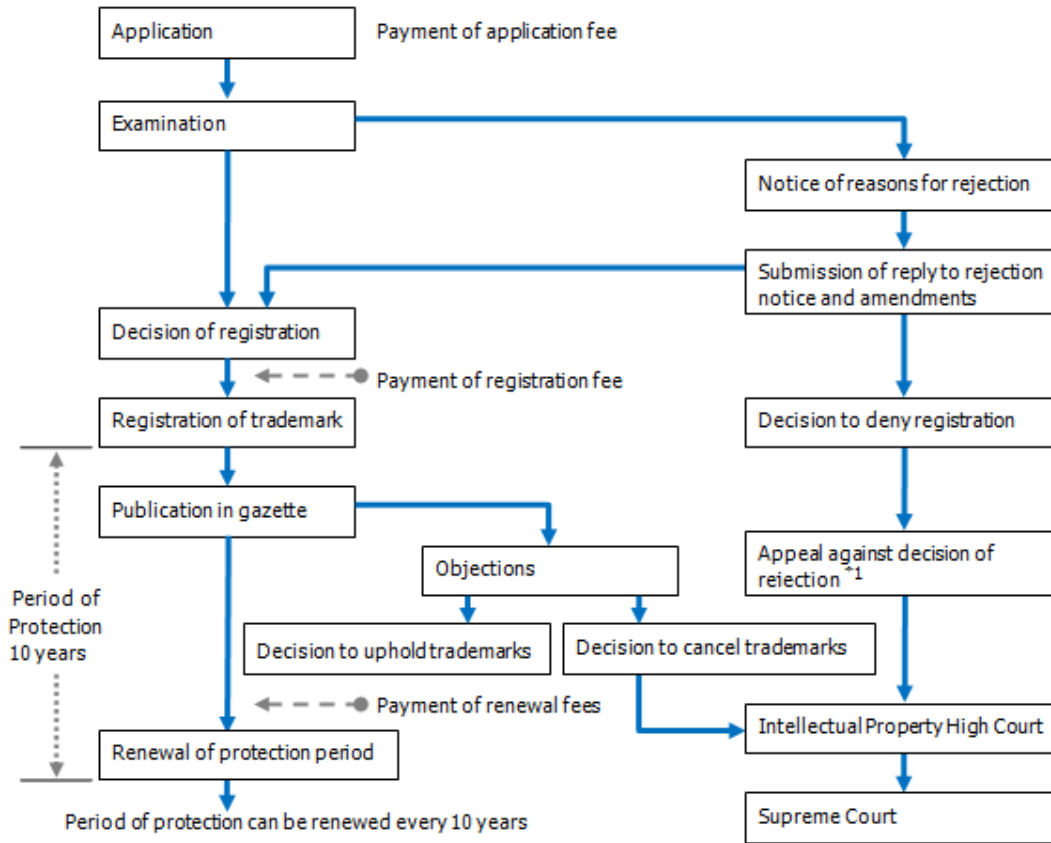
2.2.2 การให้บริการผ่านทางจอภาพ (An Image Viewers) โดยวิธีการทางแม่เหล็กไฟฟ้า (Electromagnetic) ซึ่งปรากฏเครื่องหมายการค้าขณะที่ให้บริการ

2.2.3 การโฆษณาหรือการกระทำในทำนองเดียวกันโดยวิธีการทางแม่เหล็กไฟฟ้าที่ปรากฏเครื่องหมายการค้า

2.3 การขอรับความคุ้มครอง

ผู้ขอรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าสามารถยื่นคำขอฯ ต่อสำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่น โดยผู้ยื่นคำขอหรือผู้แทนต้องมีสำนักงานหรือสถานที่ที่สามารถติดต่อได้ในประเทศญี่ปุ่น กล่าวคือ กรณีที่ผู้ขอจดทะเบียนไม่มีถิ่นที่อยู่หรือสถานที่ประกอบการในประเทศญี่ปุ่น ผู้ขอจดทะเบียนจะต้องแต่งตั้งตัวแทนที่มีสำนักงานหรือสถานที่ที่สามารถติดต่อได้ในประเทศญี่ปุ่นเป็นตัวแทนในการยื่นดำเนินการจดทะเบียน ทั้งนี้ ประเทศญี่ปุ่นไม่บังคับว่าต้องมีการใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าที่จะต้องการจะขอรับความคุ้มครองมาก่อน แต่ผู้ขอจดทะเบียนจะต้องมีเจตนาที่จะใช้เครื่องหมายการค้าในประเทศญี่ปุ่น โดยผู้ยื่นคำขอสามารถยื่นจดทะเบียนผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้

แผนภาพที่ 2-5 ขั้นตอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าประเทศญี่ปุ่น

ที่มา : สำนักงานสิทธิบัตรญี่ปุ่น (JPO)

นวัตกรรมและเทคโนโลยีในปัจจุบัน

ปัจจุบัน ประเทศสมาชิกในองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกมีความมุ่งมั่นที่จะทำให้การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของประเทศสมาชิกเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพโดยการทำให้มีข้อตกลงต่างๆ เกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า เช่น Trademark Law Treaty เพื่อกำหนดแบบฟอร์มการยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าให้เป็นไปในลักษณะเดียวกัน หรือ Madrid Protocol เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้ยื่นคำขอสามารถยื่นคำขอในต่างประเทศได้โดยไม่ต้องเดินทางไปยังประเทศนั้นๆ หรือแม้กระทั่ง Nice Agreement ที่กำหนดให้จำพวกหรือรายการสินค้าของประเทศที่เข้าร่วมเป็นภาคี เป็นไปในลักษณะเดียวกันเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ยื่นคำขอ โดยจะเห็นได้ว่าความตกลงต่างๆ เหล่านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการ และความรวดเร็วของธุรกิจที่ต้องเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาแทบทั้งสิ้น

นอกจากความร่วมมือที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ในหลายๆ ประเทศได้มีการนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมมาใช้ควบคู่กับการเข้าเป็นภาคีในความตกลงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การเปิดให้บริการ การยื่นคำขอผ่านทางอินเทอร์เน็ตเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทาง การชำระเงินค่าธรรมเนียม การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าโดยการตัดเงินผ่านบัตรเครดิตหรืออินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้ง อย่างไรก็ตาม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เข้ามายื่นคำขอต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบเท่านั้น

ทั้งนี้ กรมทรัพย์สินทางปัญญาดำเนินการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาปรับใช้อย่างต่อเนื่อง เช่น การยื่นคำขอเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ เป็นไปเพื่ออำนวยความสะดวก ให้ภาคธุรกิจเอกชน และประชาชนทั่วไปสามารถติดต่อราชการกับกรมทรัพย์สินทางปัญญาอีก ช่องทางหนึ่ง ด้วยความสะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย โดยประชาชนสามารถยื่นคำขอ คำร้องต่างๆ และติดตามความคืบหน้าการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าผ่านทางอินเทอร์เน็ตได้

นอกจากการรับคำขอต่างๆ ผ่านช่องทางออนไลน์แล้ว กรมฯ ยังได้ผลักดันให้ประเทศไทย เข้าเป็นภาคีสมาชิกพิธีสารมาดริด ซึ่งเป็นความตกลงระหว่างประเทศเกี่ยวกับการจดทะเบียน เครื่องหมายการค้าและจัดตั้งสำนักงานรับคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าระหว่างประเทศขึ้น เพื่อเป็นหน่วยงานที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการ เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่จะยื่น คำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในต่างประเทศและเป็นการเพิ่มช่องทางในการคุ้มครอง และปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาไม่ให้ถูกละเมิดในต่างประเทศด้วย

ยิ่งไปกว่านั้น ปัจจุบัน ประเทศสิงคโปร์ได้มีการนำการใช้โมบายแอปพลิเคชัน (Mobile Application) ชื่อว่า IPOS GO เพื่อให้ผู้ที่ขอยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่ประเทศ สิงคโปร์สามารถดำเนินการผ่านโทรศัพท์มือถือได้ นับว่านวัตกรรมใหม่ๆ เหล่านี้ เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการเป็นอย่างมาก

นอกจากการยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าแล้ว กระบวนการภายในหน่วยงาน ที่รับผิดชอบนั้น ยังมีหลายขั้นตอนที่ต้องใช้เวลาในการพิจารณา เช่น การตรวจสอบความเหมือน หรือคล้ายของเครื่องหมายการค้าที่ประสงค์จะยื่นจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ากับเครื่องหมาย การค้าที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว หรือแม้กระทั่งการพิจารณาลักษณะบ่งเฉพาะของเครื่องหมาย การค้าที่ยื่นเพื่อขอจดทะเบียนด้วย ขั้นตอนเหล่านี้ เป็นขั้นตอนที่ต้องใช้ทักษะและความสามารถ อย่างยิ่งยวดในการจำแนกและพิจารณาการจดทะเบียนดังกล่าวของนายทะเบียน และผู้ตรวจสอบ เครื่องหมายการค้า

เมื่อช่วงเดือนเมษายน 2562 องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกได้มีการเปิดตัวเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) ซึ่งมีระบบในการช่วยตรวจสอบเครื่องหมายการค้า ให้รวดเร็วและง่ายขึ้น ซึ่งก่อนจะมีเทคโนโลยีเช่นนี้ การตรวจสอบเครื่องหมายการค้าที่เป็นรูปภาพ นั้นอาจจะต้องใช้เวลาพอสมควรในการพิจารณาเครื่องหมายในแต่ละคำขอฯ ซึ่งทำให้การได้รับ จดทะเบียนนั้นล่าช้าออกไปอีก จนอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการได้

โดยที่ AI ที่องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลกนำมาใช้ เป็นการกำหนดให้คอมพิวเตอร์ ค้นหาเครื่องหมายการค้าที่มีความใกล้เคียงกัน เช่น รูปภาพของ ช้าง ม้า วัว ควาย เพื่อแยกให้ ผู้ตรวจสอบเครื่องหมายการค้าได้ทราบว่า เครื่องหมายที่ยื่นคำขอเข้ามานั้น มีความเหมือนหรือคล้าย เครื่องหมายการค้าในจำพวกเดียวกันที่ได้รับจดทะเบียนแล้วคิดเป็นร้อยละเท่าไร ซึ่งเทคโนโลยี

ดังกล่าวนี้ จะช่วยให้ผู้ตรวจสอบไม่ต้องค้นหารูปภาพเหล่านั้นเอง รวมถึงผู้ประกอบการก็อาจใช้เวลาและค่าใช้จ่ายน้อยลงในการตรวจสอบเครื่องหมายการค้าก่อนยื่นจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าด้วย

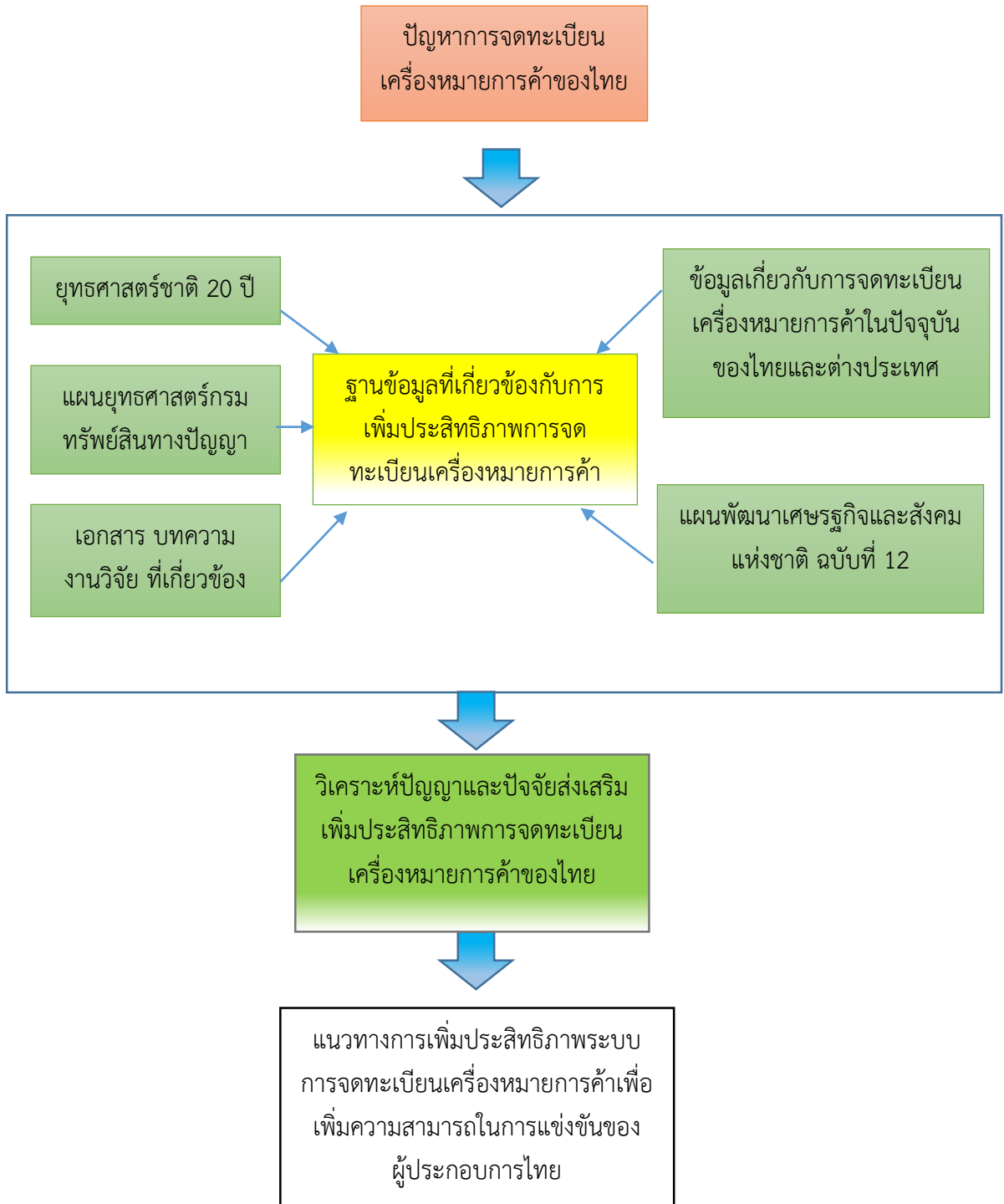
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อมราพร สัจจารักษ์ตระกูล (2549) ได้ศึกษาวิจัยกฎหมายเครื่องหมายการค้าและหลักเกณฑ์ในการพิจารณารับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของนายทะเบียนประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่า กรมทรัพย์สินทางปัญญายังขาดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาลักษณะบ่งเฉพาะของเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะเป็นรูปร่างหรือรูปทรงของวัตถุ โดยผู้ศึกษางานวิจัยดังกล่าว ได้มีเสนอแนวทางเพื่อความแน่นอนในการพิจารณารับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะเป็นรูปร่างหรือรูปทรงของวัตถุ โดยการกำหนดหลักเกณฑ์ของลักษณะบ่งเฉพาะของเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะเป็นรูปร่างหรือรูปทรงของวัตถุและออกหลักเกณฑ์สำหรับนายทะเบียนในการพิจารณารับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะเป็นรูปร่างหรือรูปทรงของวัตถุเพิ่มเติม

อดิชาวัน ธรรมพนิชวัฒน์ (2548) ได้ศึกษาการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าในประเทศ : ศึกษาเฉพาะกรณีเครื่องหมายการค้า เสียง กลิ่น รสชาติ พบว่า ในกลุ่มประเทศที่ให้การคุ้มครองเครื่องหมายการค้าเสียง กลิ่น รสชาติ เช่น ประเทศแคนาดา สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร เยอรมันนี และออสเตรเลีย กำหนดให้ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า กลิ่น เสียง หรือรสชาติ จะต้องทำการนำเสนอกราฟฟิกของเครื่องหมายการค้าเหล่านั้นๆ ให้มีความชัดเจนและแน่นอน ส่วนหลักเกณฑ์การนำเสนอที่อาจแตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ

พรพิชา บัวชุม (2560) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำที่กระทบสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้า พบว่า มีความจำเป็นและสมควรที่จะต้องมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาการละเมิดเครื่องหมายการค้าของสังคมไทยในปัจจุบัน โดยเสนอแนะให้มีการกำหนดขอบเขตของลักษณะการกระทำความผิดที่เป็นการละเมิดต่อสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนให้ชัดเจน รวมถึงกำหนดความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิดนั้น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญไว้ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านความมั่นคง ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และด้านการปรับสมดุลและการพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน รัฐได้เล็งเห็นถึงความสำคัญการเพิ่มโอกาสให้ผู้ประกอบการสามารถแข่งขันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสามารถแข่งขันบนเวทีโลกได้ โดยทั้งนี้ การปรับโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่นั้น เป็นส่วนหนึ่งในประเด็นหลักของยุทธศาสตร์นี้ด้วย

ในปัจจุบัน เครื่องหมายการค้ามีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สูงมาก โดยเครื่องหมายการค้าที่เป็นอันดับ 1 มีมูลค่าสูงถึง 220,791 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งนับว่าเป็นมูลค่าที่มหาศาลในระบบเศรษฐกิจศาสตร์ที่ประเทศไทยอาจจะต้องคำนึงและให้ความสำคัญ อย่างไรก็ตาม นอกจากมูลค่าส่วนของผู้ประกอบการค้าเองนั้น การอำนวยความสะดวกของภาครัฐเพื่อส่งเสริมศักยภาพผู้ประกอบการไทยให้สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ต้องมีปัจจัยหลายปัจจัยประกอบด้วย

ระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้ผู้ประกอบการไทยสามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการต่างประเทศบนเวทีโลกได้ นอกเหนือจากการลดขั้นตอนของการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าและเร่งรัดการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่แล้วนั้น การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในระบบการพิจารณาเครื่องหมายการค้า หรือการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการให้สามารถยื่นคำขอฯ ได้สะดวกขึ้น ก็เป็นปัจจัยสำคัญในการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจอยู่ตลอดเวลา

ในหลายๆ ประเทศ ระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้านั้น ไม่ได้มีความแตกต่างกับประเทศไทยเท่าใดนัก เนื่องจากการเป็นสมาชิกขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก ประเทศสมาชิกจะถูกกำหนดให้ระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเป็นไปในกรอบและทิศทางเดียวกัน แต่สิ่งที่แตกต่างกันก็คือ หลายประเทศได้มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาปรับใช้เพื่อให้การยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าและการตรวจสอบ สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว โดยรัฐบาลไทย อาจจะต้องคำนึงถึงการนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทยด้วย

บทที่ 3

ความเป็นมา และปัญหา อุปสรรค ในระบบการจดทะเบียน เครื่องหมายการค้าของไทย

ด้วยเครื่องหมายการค้าเป็นหนึ่งในทรัพย์สินทางปัญญาที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างมาก การให้ความสำคัญในการพิจารณาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าจึงเป็นกลไกหนึ่งที่กระทรวงพาณิชย์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา อาจพิจารณาให้ความสำคัญอย่างยิ่ง โดยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กฎหมายเครื่องหมายการค้าได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเพื่อให้นายทะเบียนได้มีกลไกและเครื่องมือที่เหมาะสมในการที่จะพิจารณาว่าเครื่องหมายใด ฟังที่จะได้รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า

เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2538 ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) เป็นเหตุให้ประเทศไทยต้องปรับปรุงกฎหมายเครื่องหมายการค้าให้สอดคล้องกับมาตรฐานการคุ้มครองด้านเครื่องหมายการค้า โดยมีการแก้ไขพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ให้สอดคล้องกับข้อตกลงรอบอุรุกวัยว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS)) และให้กฎหมายเครื่องหมายการค้ามีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ดี บทบัญญัติของเครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 นั้น บทบัญญัติของกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายการค้าเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และขั้นตอนของการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ายังไม่เหมาะสมและไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการบังคับใช้อีกทั้งการบัญญัติกฎหมายอาจยังไม่ชัดเจน อาจก่อให้เกิดปัญหาของการตีความ และส่งผลให้กระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าล่าช้าไปด้วย

นอกจากนี้ ปัจจุบันสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาในประเทศต่างๆ ได้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเหลือนายทะเบียน และใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเครื่องหมายการค้า เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบเครื่องหมายการค้า รวมถึงลดระยะเวลาในการพิจารณาของนายทะเบียนเครื่องหมายการค้าอีกด้วย

ปัญหาและอุปสรรค

1. ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการและขั้นตอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า

1.1 ปัญหาด้านกฎหมาย

เครื่องหมายการค้ามีบทบาทและหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองผลประโยชน์ของเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่จะป้องกันมิให้บุคคลอื่นลอกเลียนเครื่องหมายการค้าของเจ้าของที่แท้จริง รวมถึงเพื่อป้องกันมิให้สาธารณชนหรือผู้บริโภคเกิดความสับสนหลงผิดในการซื้อสินค้า

ดังนั้น กฎหมายเครื่องหมายการค้าจึงกำหนดระบบการจดทะเบียนเพื่อให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของเครื่องหมายการค้า รวมทั้งประชาชนผู้บริโภคสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าต่างๆ การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าถือว่าเป็นหลักฐานในการคุ้มครองสิทธิในเครื่องหมายการค้าอย่างชัดเจน สามารถตรวจสอบได้ อย่างไรก็ดี การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และขั้นตอนต่างๆ ที่มากมาย และไม่ชัดเจน อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในกระบวนการรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้

ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการพิจารณาจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าไว้ว่า เครื่องหมายการค้าที่จะสามารถจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้าได้นั้น จะต้องเป็นเครื่องหมายที่เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 6 ดังนี้ (1) ว่าเครื่องหมายการค้านั้นมีลักษณะบ่งเฉพาะ (2) เครื่องหมายการค้าจะต้องไม่มีลักษณะต้องห้ามตามพระราชบัญญัตินี้กำหนดไว้ และ (3) เครื่องหมายการค้าจะต้องไม่เป็นเครื่องหมายที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นที่จดทะเบียนไว้แล้ว ซึ่งหากว่าเครื่องหมายการค้าที่ยื่นขอจดทะเบียนมีข้อบกพร่องใดๆ ก็จะต้องแก้ไขให้ครบถ้วนถูกต้อง นายทะเบียนเครื่องหมายการค้าจะมีคำสั่งให้ผู้ขอจดทะเบียนดำเนินการให้แล้วเสร็จสมบูรณ์ก่อนจะมีการพิจารณาเพื่อรับจดทะเบียนอีกครั้งหนึ่ง

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักเกณฑ์และขั้นตอนของพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติมแล้ว จึงขอยกตัวอย่างปัญหาที่อาจเกิดขึ้นของกระบวนการพิจารณาการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในกรณีการตรวจสอบของนายทะเบียนในลักษณะบ่งเฉพาะ ดังนี้

1.1.1 ระยะเวลาได้ตอบระหว่างผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า

พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติมให้อำนาจแก่นายทะเบียนตามมาตรา 15 ว่า หากนายทะเบียนเห็นว่าส่วนหนึ่งส่วนใดอันมิใช่สาระสำคัญของเครื่องหมายการค้าที่ขอจดทะเบียนรายใดไม่มีลักษณะอันพึงรับจดทะเบียนได้ตามมาตรา 6 กล่าวคือ เครื่องหมายดังกล่าวไม่มีลักษณะอันบ่งเฉพาะ หรือเครื่องหมายดังกล่าวมีลักษณะต้องห้ามตามพระราชบัญญัตินี้ หรือเครื่องหมายดังกล่าวเหมือนหรือคล้ายเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนแล้ว หรือคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าพิจารณาอยู่นั้น ไม่สมบูรณ์หรือไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ นายทะเบียนมีอำนาจในการสั่งให้ผู้ขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ารายนั้นแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ถูกต้องภายใน 60 วันนับแต่วันที่ได้รับคำสั่งดังกล่าว

การที่กฎหมายกำหนดเวลาการได้ตอบระหว่างนายทะเบียนเครื่องหมายการค้าและผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเป็นระยะเวลา 60 วันนั้น อาจเป็นการกำหนดระยะเวลาที่มากเกินไป ซึ่งอาจเป็นเหตุให้ผู้ยื่นคำขอมีเวลาเกินไปหลังจากที่มีคำสั่งนายทะเบียนให้แก้ไขในคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าดังกล่าว โดยหากกฎหมายกำหนดระยะเวลาลดลงจากเดิม 60 วัน เป็น 30 วัน หรือ 45 วัน อาจเป็นการลดระยะเวลาของกระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า และอาจสร้างความกระตือรือร้นของผู้ประกอบการในการได้ตอบกับนายทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้

เมื่อผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ยื่นคำขอจดทะเบียนฯ แต่เครื่องหมายการค้าที่ขอยื่นจดทะเบียนดังกล่าวมีลักษณะที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่ได้มีการจดทะเบียนไว้แล้ว กรณีดังกล่าวอาจก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติและสร้างความล่าช้าในระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเป็นอย่างมาก

1.1.2 การตีความตามตัวบทกฎหมายของนายทะเบียน

ความไม่ชัดเจนของกฎหมายจะทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการพิจารณาจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่ว่าจะเป็นผู้ยื่นคำขอหรือแม้กระทั่งนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า ด้วยเหตุนี้ทำให้นายทะเบียนเครื่องหมายการค้าอาจต้องใช้การตีความทางกฎหมายอย่างแคบ เพื่อลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นเกี่ยวกับการพิจารณาการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าดังกล่าว

พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดว่าเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะไว้ตามมาตรา 7 ซึ่งแบ่งออกเป็น 11 อนุมาตรา โดยในแต่ละอนุมาตรานั้น เป็นการใช้อ้อยคำที่ไม่ชัดเจนและต้องใช้ดุลพินิจของนายทะเบียนเครื่องหมายการค้าในการพิจารณาว่าเครื่องหมายที่ยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า นั้น เป็นเครื่องหมายอันพึงรับจดทะเบียนหรือไม่

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น การตีความของนายทะเบียนจึงจำเป็นต้องเป็นไปอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความขัดแย้งหรือข้อครหาของผู้มีส่วนได้เสียในเครื่องหมายนั้นๆ จนอาจทำให้เกิดการปฏิเสธการจดทะเบียน หรือการมีคำสั่งให้แก้ไขของนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า จนทำให้เกิดกระบวนการอุทธรณ์คำสั่งของนายทะเบียน หรือการแก้ไขตามคำสั่งของนายทะเบียนตามมา ซึ่งทำให้เป็นการเพิ่มระยะเวลาในกระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าออกไปอีก

แน่นอนว่าการตีความอย่างเคร่งครัดของนายทะเบียนเครื่องหมายการค้าจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐในการลดข้อพิพาทระหว่างผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนและนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า อย่างไรก็ตาม ในทางธุรกิจเครื่องหมายการค้าเป็นปัจจัยที่จะสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับเจ้าของเครื่องหมายผลิตภัณฑ์ หรือบริการนั้นๆ ดังนั้นแล้วความล่าช้าที่อาจเกิดขึ้นเนื่องจากกระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่ใช้ระยะเวลายาวนานอาจไม่สอดคล้องกับเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน

1.2 ปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

แน่นอนว่าเครื่องหมายใดจะเป็นเครื่องหมายการค้าอันพึงรับจดทะเบียนนั้น จะต้องเป็นเครื่องหมายที่ครบองค์ประกอบตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งในส่วนของนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า นั้น นอกจากการตีความว่าเครื่องหมายใดมีลักษณะบ่งเฉพาะในเครื่องหมายการค้าหรือไม่ ยังคงต้องพิจารณาว่าเครื่องหมายการค้าที่ยื่นคำขอฯ ดังกล่าวนั้นเหมือนหรือคล้ายเครื่องหมายการค้าที่ได้รับจดทะเบียนไว้แล้วหรือไม่ด้วย

ปัจจุบัน กรมทรัพย์สินทางปัญญาให้นายทะเบียนพิจารณาเครื่องหมายการค้า โดยการใช้เจ้าหน้าที่ของกรมฯ เป็นผู้คัดกรองเบื้องต้นในแต่ละคำขอของเครื่องหมายการค้า ว่าเครื่องหมายใดเข้าข่ายว่าเหมือนหรือคล้ายเครื่องหมายการค้าที่ได้รับจดทะเบียนไว้แล้วหรือไม่ แล้วจึงส่งต่อนายทะเบียนเป็นผู้พิจารณาขั้นสุดท้ายก็จะมีคำสั่งจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า หรือมีคำสั่งให้ผู้ยื่นคำขอนำกลับไปแก้ไข ซึ่งจะสังเกตได้ว่าการพิจารณาความเหมือนหรือคล้ายของเครื่องหมายการค้าจะเป็นการพิจารณาโดย “คน” เท่านั้น โดยการพิจารณาที่ใช้คนเช่นเป็นปัจจัยสำคัญเช่นนี้จะเป็นการใช้ระยะเวลายาวนานมากในการพิจารณา

ในสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาต่างประเทศ มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการรวมถึงเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เทคโนโลยีการสืบค้นข้อมูลอัจฉริยะ (Smart Searching) โดยใช้เทคโนโลยีดังกล่าวจะแก้ปัญหาระยะเวลาในการพิจารณาเครื่องหมายการค้าของนายทะเบียนได้ดี ซึ่งรายละเอียดอธิบายไว้ในบทถัดไป

ปัจจัยส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ

ปัญหาการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่สำคัญของไทย เกิดจากการไม่เข้าใจในเรื่องเครื่องหมายการค้าอย่างถูกต้องทั้งในระดับประชาชนทั่วไป นักเรียน นักศึกษา หรือแม้กระทั่งผู้ประกอบการไทย จึงมีส่วนทำให้ธุรกิจของไทยยังไม่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินทางปัญญาอย่างเต็มที่ และในบางกรณีอาจถูกชาวต่างชาตินำเครื่องหมายการค้าของตนไปจดทะเบียนในประเทศอื่น

ในปัจจุบันเครื่องหมายการค้าเริ่มมีบทบาทต่อภาคธุรกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ จนกลายเป็นปัจจัยหลักในการผลิต สร้างความแตกต่าง และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการ บนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ และการสร้างสรรค์ผลงานที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคม เทคโนโลยี และนวัตกรรม และคาดว่าจะเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทยให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้นเพื่อลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า การสร้างองค์ความรู้ให้แก่ผู้ประกอบการไทย หรือประชาชนทั่วไปจะเป็นการส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของผู้ประกอบการไทยทั้งในประเทศและต่างประเทศจะเป็นปัจจัยหนึ่งในการส่งเสริมผู้ประกอบการไทยด้วย

การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า นั้น โดยหลักแล้วมีการกระบวนการที่ไม่ยุ่งยากมากนัก แต่การขาดความรู้เรื่องการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า หรือขาดความเข้าใจในการออกแบบเครื่องหมายการค้าเพื่อให้ได้รับการจดทะเบียนนั้น ควรเป็นเรื่องที่ได้รับการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการได้ทราบถึงองค์ความรู้เหล่านี้ เพื่อยกระดับผู้ประกอบการไทยในการดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงเพื่อลดระยะเวลาในการขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าให้มีความรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุป

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทยมีหลายปัจจัยเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างปัญหาบางส่วนของกระบวนการดังกล่าว เช่น ปัญหาด้านกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของระยะเวลาการดำเนินการตามคำสั่งของนายทะเบียน หรือปัญหาด้านการตีความตามตัวบทกฎหมายของนายทะเบียนที่มีความเคร่งครัดอย่างยิ่ง จนอาจเป็นอุปสรรคต่อการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า หรือแม้กระทั่งการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ

นอกจากนี้ ปัจจัยที่อาจส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยสามารถแข่งขันได้ทั้งตลาดไทยและตลาดโลกนั้น คงจะหนีไม่พ้นในการสร้างองค์ความรู้ และส่งเสริมความเข้าใจในการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าให้แก่ผู้ประกอบการไทย ยิ่งไปกว่านั้นการสร้างองค์ความรู้ในการออกแบบเครื่องหมายการค้าให้ถูกต้องและพึงรับจดทะเบียนได้ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถส่งเสริมให้ผู้ประกอบการนำไปต่อยอดในธุรกิจของตนเพื่อการแข่งขันของธุรกิจในอนาคต

บทที่ 4

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระบบจดทะเบียน เครื่องหมายการค้า

การวิเคราะห์เปรียบเทียบการจดทะเบียนคุ้มครองเครื่องหมายการค้า

จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ ขั้นตอน และวิธีการ รวมถึงระยะเวลาในการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันสูงในงานด้านทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงและมีมูลค่าสูง โดยสามารถสรุปได้ตามตารางการเปรียบเทียบข้างล่างนี้

ตารางที่ 4 – 1 เปรียบเทียบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า

	สหรัฐอเมริกา	ญี่ปุ่น	ไทย
1. หลักการคุ้มครอง เครื่องหมายการค้า	เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง เครื่องหมายร่วม	เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง เครื่องหมายร่วม	เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง เครื่องหมายร่วม
2. กฎหมาย	ต้องยื่นจดทะเบียนต่อ สำนักงานทะเบียน สิทธิบัตรและ เครื่องหมายการค้า (USPTO)	ต้องยื่นจดทะเบียนต่อ สำนักงานสิทธิบัตร แห่งประเทศญี่ปุ่น (JPO)	ต้องยื่นจดทะเบียน ต่อกรมทรัพย์สินทาง ปัญญา (DIP)
3. ระยะเวลาพิจารณา คำขอรับการจดทะเบียน	ประมาณ 7 – 21 เดือน	ประมาณ 9 – 12 เดือน	ประมาณ 12- 16 เดือน
4. อายุการคุ้มครอง เครื่องหมายการค้า	10 ปี และต่ออายุได้ ทุก ๆ 10 ปี	10 ปี และต่ออายุได้ ทุก ๆ 10 ปี	10 ปี และต่ออายุได้ ทุก ๆ 10 ปี

การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

จากการสำรวจแบบสอบถาม และข้อเสนอแนะต่างๆ ผ่านทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของกรม โดยการคัดเลือกและสรุปเฉพาะงานด้านเครื่องหมายการค้า ของผู้ที่เข้ามาขอรับบริการที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาในแต่ละเดือน

1. ความล่าช้าในการอนุมัติให้รับจดทะเบียนเป็นอุปสรรคต่อการค้าและการแข่งขันของไทย
2. ความไม่เข้าใจวิธีการยื่นขอจดทะเบียน เพื่อขอรับบริการผ่านทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ระบบการใช้งานยุ่งยาก ไม่อำนวยความสะดวกเท่าที่ควร

การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders)

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า กรมทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นต้นน้ำ กลางน้ำและปลายน้ำของกระบวนการทั้งหมดของระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า และได้มีการสอบถามผู้ประกอบการ นายทะเบียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทย เพื่อให้มีศักยภาพที่สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้

ผู้วิจัยได้เลือกประเภทของผู้สัมภาษณ์โดยพิจารณาจากกรณีมีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ซึ่งแบ่งโดยสาขาอาชีพ อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ผู้ทำวิจัยสัมภาษณ์นั้น อยู่ระหว่างวิกฤตการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนา (COVID -19) จึงทำให้มีจำนวนของผู้เข้ารับการสัมภาษณ์ได้จำนวนไม่มากนัก โดยแยกจำนวนได้ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 4 – 2 แสดงกลุ่มผู้ได้รับการสัมภาษณ์ตามประเภทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ประเภทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	จำนวน (คน)
ผู้ประกอบการ	1
ทนาย/ตัวแทน/นายหน้า	1
นายทะเบียนและผู้ตรวจสอบเครื่องหมายการค้า	1
เจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาด้านต่างประเทศ	1
รวม	4

จากการสัมภาษณ์นายจร รอดแก้ว ผู้ตรวจสอบและนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า นายพัฒนา สังข์ฤกษ์ เจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาด้านต่างประเทศ นายรัชภูมิ จันทรัตน์ บริษัท ดำเนิน สมเกียรติ บัญญา จำกัด และนายณัฏพงค์ พิงทรัพย์ บริษัท วิบิช (ไทยแลนด์) จำกัด ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพบว่าผู้รับการสัมภาษณ์ไม่ว่าจะในฐานะของผู้ประกอบการหรือผู้ปฏิบัติงานก็ได้ให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าไปในทิศทาง

ที่หลากหลาย รวมถึงได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมให้การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าให้มีประสิทธิภาพ โดยสรุปแล้วสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แนวทาง ดังนี้

1. การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยการตรวจสอบเครื่องหมายการค้าของนายทะเบียน

ผู้เข้ารับการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่า ระบบการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาของไทย ซึ่งรวมถึงการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เป็นกระบวนการที่ดูยุ่งยาก โดยบุคลากรของรัฐในการตรวจสอบข้อมูลเอกสารเบื้องต้น รวมถึงการตรวจสอบความบังเอิญของเครื่องหมายการค้าตามมาตรา 7 การตรวจสอบเครื่องหมายการค้าที่ต้องห้ามจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าตามมาตรา 8 หรือการตรวจสอบเครื่องหมายการค้าที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนไว้แล้วนั้น ล้วนเป็นการใช้คนในการตรวจสอบแทบทั้งสิ้น จึงอาจมีข้อขัดข้องและทำให้เกิดความล่าช้า รวมถึงอาจมีข้อบกพร่องในการตรวจสอบ และอาจเป็นวิธีการที่ค่อนข้างล่าสมัย ทั้งนี้ การตรวจสอบที่ยังไม่มีเทคโนโลยีมาช่วยเหลือนั้น ก็อาจทำให้กระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายล่าช้า ไม่ทันการณ์ต่อการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ

ผู้รับการสัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะว่า กรมทรัพย์สินทางปัญญาหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอาจนำเทคโนโลยีที่ใช้ในปัจจุบัน เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) มาปรับใช้กับการพิจารณาเครื่องหมายการค้าที่ยื่นขอจดทะเบียน ซึ่งการนำเทคโนโลยีเหล่านั้นมาช่วยเหลือนายทะเบียนในการตรวจสอบเครื่องหมายการค้า อาจลดระยะเวลาของการตรวจสอบที่ใช้คนเป็นปัจจัยสำคัญลง และอาจเพิ่มอัตราความถูกต้องของกระบวนการ รวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของนายทะเบียนได้อีกด้วย

2. การเพิ่มจำนวนนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า

ผู้เข้ารับการสัมภาษณ์จำนวนหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นว่า ปัจจัยที่อาจทำให้กระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ายังขาดประสิทธิภาพและขาดความรวดเร็วเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากจำนวนของนายทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่มีปริมาณที่น้อยมาก ไม่เพียงพอต่อการตรวจสอบและการออกคำสั่งจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เมื่อเทียบกับคำขอเครื่องหมายการค้าที่มีการยื่นเข้ามาในแต่ละปี ด้วยเหตุนี้ อาจจะทำให้การรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า (Grant) ของกรมทรัพย์สินทางปัญญามีอัตราส่วนที่น้อยไปด้วย นอกจากนี้ผู้รับสัมภาษณ์ยังให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า คำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่อยู่ระหว่างรอคำสั่งของนายทะเบียนนั้นมีลักษณะเป็นการกระจุกเป็นจำนวนมาก แต่ด้วยอัตราที่น้อยของจำนวนนายทะเบียน ทำให้กระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าล่าช้าลงกว่าที่ควรจะเป็น และเป็นเหตุให้เครื่องหมายการค้าอันพึงรับจดทะเบียนได้นั้น ไม่สามารถกระทำได้อย่างทันท่วงทีอาจทำให้ผู้ประกอบการเสียโอกาสในการประกอบธุรกิจ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการในประเทศไทยรวมถึงศักยภาพในการแข่งขันของผู้ประกอบการในเวทีโลกด้วย

ดังนั้น การเพิ่มจำนวนนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า อาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า และส่งผลไปยังความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการในเวทีโลกได้

ตารางที่ 4-3 สถิติการยื่นคำขอจดทะเบียนและการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า

ปี	year	จำนวน : คำขอ					อัตราการเปลี่ยนแปลง : ร้อยละ				
		Unit : Number					Growth rate (%)				
		2557	2558	2559	2560	2561	2558	2559	2560	2561	
		2014	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018	
จำนวนการยื่นขอ	ไทย	27,517	33,347	38,784	26,514	28,204	21.2	16.3	-31.6	6.4	
	ต่างชาติ	18,144	18,997	12,829	16,197	18,256	4.7	-32.5	26.3	12.7	
	รวม Total	45,661	52,344	51,613	42,711	46,460	14.6	-1.4	-17.2	8.8	
จำนวน การจดทะเบียน	ไทย Thai	11,487	11,247	19,320	19,077	15,358	-2.1	71.8	-1.3	-19.5	
	ต่างชาติ	9,130	9,930	16,491	18,183	12,464	8.8	66.1	10.3	-31.5	
	รวม Total	20,617	21,177	35,811	37,260	27,822	2.7	69.1	4.0	-25.3	

ที่มา : กรมทรัพย์สินทางปัญญา, 2562

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแล้วจากตารางจะเห็นว่า ในห้วงเวลา 5 ปี กล่าวคือ ตั้งแต่ปี 2557 ถึง ปี 2561 มีกี่ยื่นคำขอจดทะเบียนทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งสิ้น 236,789 คำขออนุญาตจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า สามารถรับพิจารณาจดทะเบียนได้ 142,687 คำขอ โดยสถิติการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าดังกล่าวมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 60.20 ซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้ให้การสัมภาษณ์ได้แสดงความเห็นถึงการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าไว้

การวิเคราะห์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า

ตามที่คุณวิจัยได้วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ในระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทย รวมถึงการรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียที่รับการสัมภาษณ์ จึงพบว่าระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า มีอุปสรรคและปัญหาที่จะต้องดำเนินการแก้ไข เช่น กฎหมายเครื่องหมายการค้ากำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการที่ไม่ชัดเจน รวมถึงปัญหาของการตีความกฎหมายที่แตกต่างออกไปตามดุลยพินิจของนายทะเบียน อีกทั้ง ปัญหา ด้านการใช้เพียงคนในการตรวจสอบเครื่องหมายการค้า จนอาจทำให้กระบวนการเกิดความล่าช้า ซึ่งอาจเกิดจากความผิดพลาดของมนุษย์ (Human Errors) ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่า แนวทางดังต่อไปนี้ อาจเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า และสามารถส่งเสริมผู้ประกอบการในการแข่งขันในเวทีโลกได้

1. การแก้ไขพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

โดยที่หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 กำหนดให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งให้ผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าแก้ไขคำขอฯ ในกรณีที่นายทะเบียนพิจารณาแล้วคำขอฯ ดังกล่าว จะต้องมีการแก้ไขเสียก่อนถึงจะได้รับการจดทะเบียนได้ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดระยะเวลาที่ผู้ยื่นคำขอของนายทะเบียน ซึ่งระยะเวลาดังกล่าว อาจจะมีระยะเวลาที่มากเกินไปเกินสมควร ในการนี้อาจมีการกำหนดนโยบายแก้ไขกฎหมายให้มีความสอดคล้องกับโลกแห่งธุรกิจปัจจุบันมากยิ่งขึ้น โดยอาจกำหนดระยะเวลาลดลงจากเดิม 60 วัน เป็น 30 วัน เพื่อลดระยะเวลาของกระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า และสร้างความกระตือรือร้นของผู้ประกอบการในการแก้ไขตามคำสั่งของนายทะเบียนเครื่องหมายการค้าด้วย

2. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยการตรวจสอบเครื่องหมายการค้า

เป็นที่ทราบดีว่ากระบวนการตรวจสอบเครื่องหมายการค้าจะพึงรับจดทะเบียนได้หรือไม่จะถูกประมวลผลและพิจารณาด้วยการใช้บุคลากรของกรมทรัพย์สินทางปัญญาแทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบเครื่องหมายการค้า หรือแม้กระทั่งการสั่งให้มีการรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ซึ่งการใช้คนในการดำเนินการดังกล่าวทุกขั้นตอนนั้นอาจส่งผลให้เกิดความล่าช้าและความผิดพลาดได้

ผู้วิจัยวิเคราะห์ปัญหาแล้วเห็นว่า นอกจากการลดระยะเวลาของกระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเพื่อกระชับช่วงเวลาของกระบวนการจดทะเบียนแล้ว อีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ การนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในกระบวนการตรวจสอบเครื่องหมายการค้า โดยอาจนำระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาช่วยผู้ตรวจสอบหรือนายทะเบียน ในการพิจารณาเครื่องหมายการค้า ที่ไม่มีความซับซ้อน ในการจำแนกว่าเครื่องหมายดังกล่าวเป็นเครื่องหมายที่มีลักษณะบ่งเฉพาะหรือไม่ หรือเครื่องหมายดังกล่าวเหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาได้รับจดทะเบียนไว้แล้วในฐานข้อมูลหรือไม่ ซึ่งระบบดังกล่าวมีการพยายามนำมาใช้ในหลายประเทศ ปัจจุบัน องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก ได้มีการนำร่องการใช้ระบบ AI ในการตรวจสอบเครื่องหมายการค้าโดยการจับตรวจรูปภาพ ภายใต้โครงการ “State-of-the-Art Artificial Intelligence-Based Image Search Tool for Brands” เพื่อให้ผู้ประกอบการหรือผู้ที่สนใจตรวจสอบเครื่องหมายการค้า ที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วตามฐานข้อมูลของประเทศสมาชิกที่เชื่อมโยงกับฐานข้อมูลองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก ในการนี้ไทยอาจศึกษาจากโครงการดังกล่าว เพื่อพัฒนาระบบการสืบค้นหรือพิจารณาคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อลดระยะเวลาการตรวจสอบของกรมฯ และช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สรุป

จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัญหาที่ผู้มีส่วนได้เสียกังวลเกี่ยวกับระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทย เช่น ความล่าช้าในกระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า และการขาดความชัดเจนและมาตรฐานดุลพินิจของนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า โดยผู้รับการสัมภาษณ์นั้น ได้มีความเห็นว่าแนวทางที่จะส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยสามารถแข่งขันในเวทีระดับโลกได้ จะต้องมีการดำเนินการดำเนินธุรกิจที่ดี ซึ่งรวมถึงระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่ดีด้วย โดยได้เสนอแนวทางว่า ไทยอาจนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้กับระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อลดระยะเวลา และเพิ่มขีดความสามารถของนายทะเบียนให้สามารถจดทะเบียนได้มากขึ้น นอกจากนี้ ยังเสนอให้มีการเพิ่มจำนวนผู้ตรวจสอบเครื่องหมายการค้า เพื่อให้มีจำนวนของผู้มีอำนาจออกคำสั่งรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้เพิ่มมากขึ้น

ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า แนวทางดังกล่าวเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาที่ได้กล่าวถึงแล้วในข้างต้น โดยผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีเข้ามาตรวจสอบเครื่องหมายการค้า ผสมผสานกับการตรวจสอบโดยบุคลากรของหน่วยงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วในการจดทะเบียน นอกจากนี้ การแก้ไขกฎหมายเครื่องหมายการค้าในส่วนที่กำหนดระยะเวลาการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ยื่นคำขอและนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า ให้มีเวลาที่กระชับขึ้นเพื่อย่นระยะเวลาดำเนินการ ก็อาจเป็นส่วนหนึ่งที่เพิ่มประสิทธิภาพของการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทยได้

ผู้วิจัยวิเคราะห์แล้วเห็นว่า แนวทางที่ได้กล่าวถึงนั้น จะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทย และจะส่งผลให้การดำเนินกิจการของผู้ประกอบการไทย มีความสะดวก รวดเร็ว และสามารถแข่งขันในเวทีการค้าอื่นๆ ได้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ดังนี้

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระยะสั้น โดยการจัดทำคู่มือ มี 4 เรื่อง โดยอาศัยอำนาจ กฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า และระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน สามารถดำเนินการได้ทันที คือ

1. คู่มือการพิจารณารายการสินค้าตามมาตรฐานขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก และมีการใช้ในหลายประเทศ เป็นมาตรฐานเดียวกัน
2. คู่มือการตรวจสอบความเหมือนคล้ายของผู้ตรวจสอบเครื่องหมายการค้า
3. คู่มือการพิจารณาการตรวจสอบรายการสินค้าข้ามจำพวก (Class side)
4. คู่มือการสั่งการของนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า

การจัดคู่มือหรือแนวทางในการตรวจสอบและสั่งการของผู้ตรวจสอบและนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการพิจารณาลักษณะบ่งเฉพาะ เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และเป็นมาตรฐานที่ทำให้ผู้ประกอบการภายในประเทศ สามารถทราบได้ว่าเครื่องหมายการค้าที่จะยื่นขอจดทะเบียนนั้น ควรจะต้องมีคุณลักษณะอย่างไร และเมื่อมีมาตรฐานที่ชัดเจนแล้ว

นั้น ระยะเวลาการใช้ดุลพินิจของนายทะเบียนก็ลดลง รวมถึงการโต้ตอบระหว่างนายทะเบียนกับผู้ประกอบการ (การแก้ไขคำขอ/อุทธรณ์) ก็จะเกิดขึ้นน้อยลง ส่งผลให้ ระยะเวลาโดยรวมของการรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของผู้ประกอบการรวดเร็วยิ่งขึ้น

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระยะกลาง การปรับปรุงโครงสร้างระบบคอมพิวเตอร์ โดยการจัดทำพิมพ์เขียว ออกแบบ สถาปัตยกรรมของคอมพิวเตอร์ทั้งระบบ เนื่องจากระบบคอมพิวเตอร์ของกรมทรัพย์สินทางปัญญาใช้มานาน ตั้งแต่ ปี 2534 มีการปรับปรุงมาอยู่ตลอดเวลา แต่เป็นการปรับปรุงแบบต่อเติมตามความต้องการ โดยไม่ได้พิจารณารากฐานที่เคยทำมา ทำให้เมื่อเพิ่มเติมเทคโนโลยีที่พัฒนาต่อยอดไปเรื่อยๆ ทำให้ระบบเริ่มไม่เสถียร และมีภาษาเหตุหรือเวลาแก้ไข ไม่ทันท่วงที เพราะผู้รับจ้างต้องไปค้นหาที่มา ถ้ามีพิมพ์เขียวก็จะสามารถเห็นปัญหา และแก้ไขได้รวดเร็วขึ้น ดังนั้น การนำเทคโนโลยีในการตรวจสอบและสั่งการเครื่องหมายการค้า ซึ่งการจะใช้เทคโนโลยีดังกล่าวได้ จะต้องมีการสร้างระบบโดยใช้งบประมาณ รวมถึงจะต้องดำเนินการจัดทำโครงการ เพื่อเสนอของบประมาณในการจัดซื้อหรือจัดจ้าง และจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสม กับทัศนคติ และบริบทของประเทศไทยต่อไป อย่างไรก็ตามหากสามารถมีเทคโนโลยีมาสนับสนุนช่วยเหลือการปฏิบัติหน้าที่นายทะเบียนเครื่องหมายการค้า ในการพิจารณาตรวจสอบความเหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่ได้มีการจดทะเบียนไว้แล้ว การพิจารณาสั่งการของนายทะเบียนก็จะใช้ระยะเวลาลดน้อยลง ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพของการตรวจสอบสั่งการนายทะเบียนเครื่องหมายการค้าเพิ่มสูงขึ้น

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระยะยาว การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาจากสถานการณ์ปัจจุบัน รวมไปถึงการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น และในส่วนที่ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีศักยภาพในการแข่งขันทั้งในประเทศและต่างประเทศแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้าของประเทศที่ศึกษา กำหนดให้เครื่องหมายการค้าอันพึงรับจดทะเบียนได้นั้น จะต้องลักษณะ หรือคุณสมบัติ 3 ประการได้แก่ 1. ต้องมีลักษณะบ่งเฉพาะ 20 ไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย เครื่องหมายการค้า และ 3. ไม่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายของบุคคลอื่นที่ได้รับจดทะเบียนไว้แล้ว คล้ายคลึงกันในหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อ 1. การมีลักษณะบ่งเฉพาะนั้น เป็น อำนาจการพิจารณาของนายทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่จะต้องใช้ดุลพินิจในการพิจารณาว่า เครื่องหมายที่ยื่นคำขอจดทะเบียนเข้ามามีลักษณะบ่งเฉพาะหรือไม่ การแก้ไขปัญหาในระยะยาว คือ กรมฯ อาจพิจารณาแก้ไขกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้าในส่วนที่เกี่ยวกับกรอบระยะเวลาของการติดต่อระหว่างนายทะเบียนและ ผู้ขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อกระชับเวลา ในกระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าให้รวดเร็วยิ่งขึ้น นอกจากนี้ อาจจะพิจารณาจัดแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของคำนิยาม หรือ ถ้อยคำในข้อกฎหมายให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อลดการตีความหรือลดกระบวนการที่ เป็นการใช้ดุลพินิจของนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า ในการพิจารณาลดน้อยลง สามารถพิจารณาสั่งการได้เพิ่มสูงมากขึ้น

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 นั้น เป็นการศึกษาแนวทางที่เป็นประโยชน์ เพื่อส่งเสริมให้ประสิทธิภาพของระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทย รวดเร็ว ถูกต้อง และเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ประกอบการของไทยสามารถได้รับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของตนภายใต้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และสามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการอื่นๆ ในเวทีโลกได้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาประเทศของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประกอบกับเอกสาร บทความ และงานวิจัยต่างๆ ทั้งของไทยและของต่างประเทศ ที่แสดงให้เห็นถึง ปัญหาและอุปสรรคของระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของโลก เพื่อนำมาวิเคราะห์ในการ ให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทย

ผู้วิจัยได้ศึกษาระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาของต่างประเทศ ที่นำเทคโนโลยีมาผนวกกับระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ระบบการตรวจสอบเครื่องหมายการค้าที่ยื่นขอจดทะเบียน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจไม่มากนักน้อย

สรุป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาโครงสร้างและปัญหาในการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า ในปัจจุบัน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทย มีหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ปัญหาด้านกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องกำหนดระยะเวลา ของการดำเนินการตามคำสั่งของนายทะเบียนที่กำหนดให้มีระยะเวลามากเกินสมควร จึงทำให้ระยะเวลา ของกระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายล่าช้าออกไป

นอกจากนี้ ความไม่ชัดเจนของกฎหมายอาจทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการพิจารณา รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของนายทะเบียน ซึ่งประเด็นปัญหานี้เกิดขึ้นโดยความ กฎหมายของนายทะเบียนที่เคร่งครัดเป็นอย่างมาก จนเป็นอุปสรรคต่อการขอรับความคุ้มครอง เครื่องหมายการค้าและการจดทะเบียน

ระบบการตรวจสอบเครื่องหมายการค้าอันพึงรับจดทะเบียนได้ก็อาจเป็นอุปสรรค ในการจดทะเบียน เนื่องจากการพิจารณาว่าเครื่องหมายใดจะได้รับจดทะเบียนหรือไม่นั้น เป็นการ พิจารณาโดยใช้ “คน” ในการตรวจสอบเครื่องหมายนั้นๆ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว จะทำให้ ประสิทธิภาพของการตรวจสอบเครื่องหมายการค้าช้าลง เมื่อเทียบกับปริมาณของคำขอจดทะเบียน เครื่องหมายการค้าที่เพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี ดังนั้น กรมทรัพย์สินทางปัญญาอาจพิจารณาในประเด็นปัญหา ดังกล่าวด้วย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยส่งเสริมการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พบว่า การนำเทคโนโลยีเพื่อที่สามารถสร้างและเสริมศักยภาพ ให้นายทะเบียนสามารถตรวจสอบเครื่องหมายการค้าที่ยื่นจดทะเบียนเข้ามานั้น จะเป็นตัวช่วยอย่างดี ในการให้ผู้ประกอบการสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ โดยผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างในสำนักงานทรัพย์สิน ทางปัญญาต่างประเทศว่า สำนักงานฯ ดังกล่าว ได้มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการรวมถึงเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เทคโนโลยีการสืบค้น ข้อมูลอัจฉริยะ (Smart Searching) โดยใช้เทคโนโลยีดังกล่าวจะแก้ปัญหาระยะเวลาในการพิจารณา เครื่องหมายการค้าของนายทะเบียนได้อย่างดี

นอกจากการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ของไทยแล้ว ปัจจัยอื่นที่เป็นการส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการก็คือ การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจดทะเบียนและการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า เนื่องจาก ในปัจจุบัน เครื่องหมายการค้าเริ่มมีบทบาทที่สำคัญต่อภาคธุรกิจทั้งในและต่างประเทศ ความเข้าใจ ในเรื่องเครื่องหมายการค้า รวมถึงระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า จึงอาจเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการหรือบุคคลอื่นๆ ที่สนใจ เข้าใจในระบบดังกล่าว และเสริมสร้างองค์ความรู้ เกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าได้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียน เครื่องหมายการค้า พบว่า จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัญหาที่ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับระบบ การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทย เช่น ความล่าช้าในกระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า และการขาดความชัดเจนและมาตรฐานดุลพินิจของนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า โดยผู้รับ การสัมภาษณ์นั้น ได้มีความเห็นว่า แนวทางที่จะส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยสามารถแข่งขัน ในเวทีระดับโลกได้ จะต้องมีการดำเนินการด้านธุรกิจที่ดี ซึ่งรวมถึงระบบการจดทะเบียนเครื่องหมาย การค้าที่ดีด้วย โดยได้เสนอแนวทางว่า ไทยอาจนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้กับระบบการจดทะเบียน เครื่องหมายการค้า เพื่อลดระยะเวลา และเพิ่มขีดความสามารถของนายทะเบียนให้สามารถ จดทะเบียนได้มากขึ้น นอกจากนี้ ยังเสนอให้มีการเพิ่มจำนวนผู้ตรวจสอบเครื่องหมายการค้า เพื่อให้มีจำนวนของผู้มีอำนาจออกคำสั่งรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้เพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่างานวิจัยฉบับนี้ สามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการยื่นจด ทะเบียนเครื่องหมายการค้า โดยแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของเครื่องหมายการค้า และประโยชน์ ของการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า ผ่านช่องทางการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าต่างๆ และ ยังทำให้ผู้ประกอบการมีแรงจูงใจในการที่ผู้ประกอบการจะดำเนินการขอรับการคุ้มครองสิทธิของตน ภายใต้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าของไทย รวมไปถึงการคุ้มครองสิทธิในเครื่องหมาย การค้าตามกฎหมายของประเทศต่างๆ ที่ผู้ประกอบการให้ความสนใจ โดยผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยฉบับนี้จะทำให้ผู้ที่สนใจได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง และสร้างแรงจูงใจให้เจ้าของกิจการ รวมถึง การใช้ประโยชน์จากระบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่มีอยู่ และเพิ่มศักยภาพของกิจการ ให้มีความสามารถในการแข่งขันมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นั้นโดยหลักแล้วสามารถเป็นไปได้หลายทิศทาง ขึ้นอยู่กับว่าจะมองปัจจัยใดเป็นสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยเองได้มีข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับผลของการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่และสอดคล้องกับงานวิจัยต่างๆ โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลอาจกำหนดเพิ่มอัตราค่าของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เช่น ผู้ตรวจสอบเครื่องหมายการค้า หรือนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า ให้มีจำนวนที่เพียงพอต่ออัตราค่าของจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในปัจจุบัน เพื่อลดจำนวนค่าของจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทยที่ยังคงค้างอยู่ ยิ่งไปกว่านั้น ปัจจุบัน ประเทศไทยได้เข้าร่วมเข้าเป็นภาคีในความตกลงพิธีสารมาดริด (Madrid Protocol) ที่เกี่ยวข้องกับการรับคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในต่างประเทศ ยิ่งเป็นสัญญาณที่แสดงให้เห็นว่า ค่าของจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่เข้ามาจะยังมีจำนวนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การเพิ่มจำนวนผู้ตรวจสอบอาจเป็นปัจจัยหนึ่งในการส่งเสริมให้ระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ รัฐบาลอาจส่งเสริมให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ จัดซื้อหรือจัดทำเทคโนโลยีที่ช่วยเหลือผู้ตรวจสอบเครื่องหมายการค้า หรือนายทะเบียนเครื่องหมายการค้าในการพิจารณาว่าเครื่องหมายการค้าดังกล่าวเป็นเครื่องหมายอันพึงรับจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้าของไทยหรือไม่ ซึ่งเทคโนโลยีเช่นนี้ มีการใช้แล้วในต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ และสหภาพยุโรป รัฐบาลอาจศึกษาจากสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศดังกล่าวในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทยได้

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

รัฐบาลอาจพิจารณาให้มีการปรับแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกรอบเวลาในกระบวนการของการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อให้เกิดความกระชับ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นกรอบระยะเวลาของการปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนที่กำหนดไว้ 60 วันนั้น อาจเป็นระยะเวลาที่ยาวนานเกินไป จนอาจทำให้ผู้ที่ถูกให้แก้ไขคำสั่งเพิกเฉย หรือไม่กระตือรือร้นในการที่จะดำเนินการแก้ไขตามคำสั่งดังกล่าวของนายทะเบียน ซึ่งอาจเป็นเหตุให้กระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าช้าลง และส่งผลต่อการแข่งขันของผู้ประกอบการได้

รัฐบาลอาจส่งเสริมให้กระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงพาณิชย์ทำงานอย่างบูรณาการ และเสริมสร้างการใช้องค์ความรู้ใหม่ๆ ให้แก่ผู้ประกอบการ รวมถึงประชาชนทั่วไป เพื่อใช้ในการดำเนินการเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ เช่น การจัดสัมมนาให้ความรู้ นอกจากเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว ยังสามารถให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับด้านการตลาด การค้า และการลงทุนในต่างประเทศได้อีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อผู้ประกอบการได้มีองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจในโลกของเทคโนโลยีและนวัตกรรมต่อไป

3. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

งานวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้นเฉพาะเรื่องการศึกษา แนวทางการการเพิ่มประสิทธิภาพ การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของประเทศไทยภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ซึ่งเป็นการศึกษาทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งเท่านั้น โดยที่ในความเป็นจริงแล้ว ยังมีทรัพย์สินทางปัญญาอีกหลายประเภท ที่คนไทยมีศักยภาพและสามารถเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีได้อีกหลายประเภท ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การต่อยอดงานวิจัยต่อจากนี้ คือ การศึกษาทรัพย์สินทางปัญญาประเภทอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น สิทธิบัตรการประดิษฐ์ สิทธิบัตรการออกแบบ และลิขสิทธิ์ เป็นต้น

นอกจากนี้ การศึกษาต่อยอดในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเชิงลึกที่จะนำมาปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เหมาะสมกับบริบทของสภาพแวดล้อมของประเทศไทย อันเป็นการสร้างระบบนิเวศน์และอำนวยความสะดวกให้ผู้ประกอบการไทย และเพิ่มประสิทธิภาพในการจดทะเบียนเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่างๆ ของคนไทยให้เข้มแข็ง และสามารถแข่งขันกับประเทศคู่ค้าได้ในทุกเวทีการค้าโลก เพื่อสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

ไชยยศ เหมะรัชตะ, ศาสตราจารย์. ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา. พิมพ์ครั้งที่ 11, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2560.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

วันเพ็ญ นิโครนจำรัส. “ยุทธศาสตร์ทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าอย่างยั่งยืน”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2558.

อดิชวัน ธรรมพนิชวัฒน์. “การคุ้มครองเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีเครื่องหมายการค้า เสียง กลิ่น รสชาติ” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2549.

สัมภาษณ์

จเร รอดแก้ว, ผู้ตรวจสอบและนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า. สัมภาษณ์. พฤษภาคม 2563.

นัทธพงศ์ พึ่งทรัพย์, บริษัท วิบิช (ไทยแลนด์) จำกัด, ผู้ประกอบการเจ้าของเครื่องหมายการค้า. สัมภาษณ์. พฤษภาคม 2563.

พัฒนา สังข์ฤกษ์, เจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาด้านต่างประเทศ. สัมภาษณ์. พฤษภาคม 2563.

รัชภูมิ จันทรัตน์, บริษัท ดำเนิน สมเกียรติ์ บุญมา จำกัด, ทนายความ/ตัวแทน ผู้รับมอบอำนาจ. สัมภาษณ์. พฤษภาคม 2563.

กฎหมาย

“พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม”, ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 133, 29 เมษายน 2559, หน้า 23 – 38.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

ทรัพย์สินทางปัญญา, กรม. “กฎหมายเครื่องหมายการค้า ประเทศญี่ปุ่น”. 2559
 ทรัพย์สินทางปัญญา, กรม. “กฎหมายเครื่องหมายการค้า ประเทศสหรัฐอเมริกา”. 2559”
 คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ. “ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 – 2579)”. 2560.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

“Technology Has the Potential to Make Trademark Processes Easy Peasy”. (Online)
 Available : <https://www.spicyip.com/2019/09/technology-has-the-potential-to-make-trademark-processes-easy-peasy.html>, 2019.

ภาษาต่างประเทศ

Journals

Hennessey, William O., “The Role of Trademarks in Economic Development and Competitiveness”, Franklin Pierce Law Center Journal.
 Rishi Ram Chapagai, “Economic Perspectives of Trademarks”, The Saptagandaki Journal.
 February 2019.

Report

Brand Finance. “Global 500 2020”. The annual report on the world’s most valuable and strongest brands. January 2020.

ประวัติย่อผู้วิจัย

- ชื่อ : นายวิโรจน์ จงกลวานิชสุข
- วัน เดือน ปีเกิด : 14 พฤศจิกายน 2508
- การศึกษา : เศรษฐศาสตรบัณฑิต (ศ.บ.) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
: นิติศาสตรบัณฑิต (น.บ.) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
: การจัดการภาครัฐและเอกชนมหาบัณฑิต (รอ.ม)
: (Master of Public and Private Management),(M.P.P.M.)
: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (NIDA)
- ประสบการณ์การทำงาน : ผู้ตรวจสอบเครื่องหมายการค้า
: วิทยากรบรรยายความรู้ด้านทรัพย์สินทางปัญญา
: นายทะเบียนเครื่องหมายการค้า
: เลขานุการคณะกรรมการเครื่องหมายการค้า
: คณะอนุกรรมการรับเรื่องราวร้องทุกข์ใน
: คณะกรรมการการเศรษฐกิจการพาณิชย์และอุตสาหกรรม
: วุฒิสภา
: หัวหน้าสำนักงานบริหารการแปลงทรัพย์สินทางปัญญาเป็นทุน
: หัวหน้ากลุ่มบริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา
: หัวหน้ากลุ่มแผนงานและประเมินผล
: หัวหน้ากลุ่มประชาสัมพันธ์และวิเทศสัมพันธ์
: ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง กรมทรัพย์สินทางปัญญา
: กระทรวงพาณิชย์
: ผู้อำนวยการสำนักลิขสิทธิ์ ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ
: และการสื่อสาร
: กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์
- ตำแหน่งปัจจุบัน : ผู้อำนวยการกองลิขสิทธิ์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา
: กระทรวงพาณิชย์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างเกี่ยวกับระบบการจดทะเบียนและคุ้มครองเครื่องหมายการค้าในปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาในระบบการจดทะเบียนและคุ้มครองเครื่องหมายการค้าภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
3. เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียนและคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1.1 วิเคราะห์กระบวนการจดทะเบียนและคุ้มครองเครื่องหมายการค้า
- 1.2 วิเคราะห์นวัตกรรม และเทคโนโลยีในปัจจุบันที่สามารถประยุกต์ใช้กับระบบการจดทะเบียนและคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของไทย
- 1.3 วิเคราะห์ตัวอย่างการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่มีประสิทธิภาพของต่างประเทศ

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ นักวิชาการพาณิชย์ ตัวแทนหรือเจ้าของเครื่องหมายการค้า

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีจะรวบรวมข้อมูลในด้านต่างๆ โดยศึกษาวิเคราะห์ นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางการทางการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าจากผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานต่างๆ ทั้งของไทยและต่างประเทศ ประกอบด้วยข้อมูลดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

- 1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลจากเอกสาร บทความ งานวิจัย คำบรรยาย ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ หรือข้อมูลในรูปแบบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้านทรัพย์สินทางปัญญา

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

3. การนำเสนอข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 นั้น เป็นการศึกษาแนวทางที่เป็นประโยชน์เพื่อส่งเสริมให้ระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทย ประสิทธิภาพ รวดเร็ว ถูกต้อง และเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ประกอบการของไทยสามารถได้รับการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของตนภายใต้พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และสามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการอื่นๆ ในเวทีโลกได้

นอกจากนี้ ยังได้มีศึกษาแนวทางการพัฒนาประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประกอบกับเอกสาร บทความ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งของไทยและของต่างประเทศ อันที่ แสดงให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคของระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของโลก เพื่อนำมา วิเคราะห์ และประยุกต์ใช้ในการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพระบบ การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทย

ยิ่งไปกว่านั้น วิจัยฉบับนี้ ได้มีการศึกษาระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของ สำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาของต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่นำเทคโนโลยีมาผนวกกับระบบ การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าระบบการตรวจสอบเครื่องหมายการค้าที่ยื่นขอจดทะเบียน รวมถึงการสัมภาษณ์ stakeholders ที่เกี่ยวข้องกับระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทย อีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจไม่มากนัก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาโครงสร้างเกี่ยวกับระบบการจดทะเบียนและการคุ้มครอง เครื่องหมายการค้าในปัจจุบัน พบว่า โครงสร้างการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทยนั้น เป็นไป ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 โดยเครื่องหมายการค้าที่จะขอรับความคุ้มครอง ตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ให้สิทธิทางกฎหมายแก่เครื่องหมายการค้า โดยเครื่องหมายค้านั้น จะต้องเป็นเครื่องหมายการค้าที่ได้รับการจดทะเบียนแล้วเท่านั้น เครื่องหมายการค้าอันถึงรับ จดทะเบียนได้จะต้องประกอบด้วย 1. เป็นเครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะบ่งเฉพาะ 2. เป็นเครื่องหมาย การค้าที่ไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า และ 3. ไม่เป็นเครื่องหมายการค้า ที่เหมือนหรือคล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่บุคคลอื่นได้จดทะเบียนไว้แล้วตามมาตรา 13

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการจดทะเบียนและคุ้มครองเครื่องหมาย การค้าภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระบบการจดทะเบียน เครื่องหมายการค้าของไทยมีหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ปัญหาด้านกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องการกำหนดระยะเวลาของการดำเนินการตามคำสั่งของนายทะเบียนที่กำหนดให้มีระยะเวลาเกิน สมควร จึงทำให้ระยะเวลาของกระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายล่าช้าออกไป

นอกจากนี้ ความไม่ชัดเจนของกฎหมายอาจทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการพิจารณา รับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของนายทะเบียน ซึ่งประเด็นปัญหานี้เกิดขึ้นโดยการใช้ดุลพินิจ ในการพิจารณาและตีความกฎหมายของนายทะเบียนที่เคร่งครัดเป็นอย่างมาก ทำให้การจดทะเบียน เครื่องหมายการค้าเป็นไปได้ยาก จนอาจเป็นอุปสรรคต่อการขอรับความคุ้มครองเครื่องหมายการค้า ซึ่งอาจส่งผลถึงความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทย

ระบบการตรวจสอบเครื่องหมายการค้าอันพึงรับจดทะเบียนได้ก็อาจเป็นอุปสรรคในการจดทะเบียน เนื่องจากว่า การพิจารณาว่าเครื่องหมายใดจะได้รับจดทะเบียนหรือไม่นั้นเป็นการพิจารณาโดยใช้ดุลยพินิจของ “คน” ในการตรวจสอบเครื่องหมายการค้านั้นๆ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว จะทำให้ประสิทธิภาพของการตรวจสอบเครื่องหมายการค้าข้างลงเมื่อเทียบกับปริมาณของคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่เพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียนและคุ้มครองเครื่องหมายการค้าของไทย พบว่า การนำเทคโนโลยีเพื่อที่สามารถสร้างและเสริมศักยภาพให้นายทะเบียนสามารถตรวจสอบเครื่องหมายการค้าที่ยื่นจดทะเบียนเข้ามานั้นจะเป็นตัวช่วยอย่างดีในการพิจารณาคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของนายทะเบียน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินการคุ้มครองเครื่องหมายการค้าได้ง่ายและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างในสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาต่างประเทศว่า สำนักงานฯ ดังกล่าว ได้มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้บริการรวมถึงเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน เช่น เทคโนโลยีการสืบค้นข้อมูลอัจฉริยะ (Smart Searching) โดยใช้เทคโนโลยีดังกล่าวจะแก้ปัญหาระยะเวลาในการพิจารณาเครื่องหมายการค้าของนายทะเบียนได้อย่างดี

นอกจากการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทยแล้ว ปัจจัยอื่นที่เป็นการส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการก็คือ การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจดทะเบียนและการคุ้มครองเครื่องหมายการค้า เนื่องจากในปัจจุบัน เครื่องหมายการค้าเริ่มมีบทบาทที่สำคัญต่อภาคธุรกิจทั้งในและต่างประเทศ ความเข้าใจในเรื่องเครื่องหมายการค้า รวมถึงระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า จึงอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งเสริมให้ผู้ประกอบการหรือบุคคลอื่นๆ ที่สนใจ เข้าใจในระบบดังกล่าว และเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายการค้าได้

จากการสัมภาษณ์ stakeholders ที่เกี่ยวข้องกัระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ายังพบว่า ผู้มีส่วนได้เสียมีความกังวลเกี่ยวกับระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทย เช่น ความล่าช้าในกระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า และการขาดความชัดเจนและมาตรฐานดุลยพินิจของนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า โดยผู้รับการสัมภาษณ์นั้น ได้มีความเห็นว่า แนวทางที่จะส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยสามารถแข่งขันในเวทีระดับโลกได้ จะต้องมีการดำเนินธุรกิจที่ดี ซึ่งรวมถึงระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่ดีด้วย โดยได้เสนอแนวทางว่า ไทยอาจนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้กับระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อลดระยะเวลา และเพิ่มขีดความสามารถของนายทะเบียนให้สามารถจดทะเบียนได้มากขึ้น นอกจากนี้ ยังเสนอให้มีการเพิ่มจำนวนผู้ตรวจสอบเครื่องหมายการค้า เพื่อให้มีจำนวนของผู้มีอำนาจออกคำสั่งรับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้เพิ่มมากขึ้น โดยให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า หากระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทยมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ก็อาจเป็นแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า และประโยชน์ของการคุ้มครองเครื่องหมายการค้ามากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นั้นโดยหลักแล้วสามารถเป็นไปได้หลายทิศทาง ขึ้นอยู่กับว่าจะมองปัจจัยใดเป็นสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยเองได้มีข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างและงานวิจัยต่างๆ โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลอาจกำหนดเพิ่มอัตราค่าจ้างของเจ้าหน้าที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เช่น ผู้ตรวจสอบเครื่องหมายการค้า หรือนายทะเบียนเครื่องหมายการค้า ให้มีจำนวนที่เพียงพอต่ออัตราค่าของจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในปัจจุบัน เพื่อลดจำนวนค่าของจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทยที่ยังคงค้างอยู่ ยิ่งไปกว่านั้น ปัจจุบัน ประเทศไทยได้เข้าร่วมเข้าเป็นภาคีในความตกลงพิธีสารมาดริด (Madrid Protocol) ที่เกี่ยวข้องกับการรับค่าของจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในต่างประเทศ ยิ่งเป็นสัญญาณที่แสดงให้เห็นว่า ค่าของจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่เข้ามาจะยังมีจำนวนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การเพิ่มจำนวนผู้ตรวจสอบอาจเป็นปัจจัยหนึ่งในการส่งเสริมให้ระบบการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ รัฐบาลอาจส่งเสริมให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ จัดซื้อหรือจัดทำเทคโนโลยีที่ช่วยเหลือผู้ตรวจสอบเครื่องหมายการค้า หรือนายทะเบียนเครื่องหมายการค้าในการพิจารณาว่า เครื่องหมายการค้าดังกล่าวเป็นเครื่องหมายอันพึงรับจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้าของไทยหรือไม่ ซึ่งเทคโนโลยีเช่นนี้ มีการใช้แล้วในต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ และสหภาพยุโรป รัฐบาลอาจศึกษาจากสำนักงานทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศดังกล่าวในการใช้เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าของไทยได้

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

รัฐบาลอาจพิจารณาให้มีการปรับแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกรอบเวลาในกระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า เพื่อให้เกิดความกระชับ รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นกรอบระยะเวลาของการปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียน ที่กำหนดไว้ 60 วันนั้น อาจเป็นระยะเวลาที่ยาวนานเกินไป จนอาจทำให้ผู้ที่ถูกให้แก้ไขคำสั่ง เพิกเฉย หรือไม่กระตือรือร้นในการที่จะดำเนินการแก้ไขตามคำสั่งดังกล่าวของนายทะเบียน ซึ่งอาจเป็นเหตุให้กระบวนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าช้าลง และส่งผลกระทบต่อการแข่งขันของผู้ประกอบการได้

รัฐบาลอาจมีการกำหนดนโยบายให้กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ทำงานอย่างบูรณาการในการส่งเสริมและให้องค์ความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับนวัตกรรมและการตลาดให้แก่ผู้ประกอบการรวมถึงประชาชนทั่วไป รวมไปถึงการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ (workshop) ให้แก่ผู้ประกอบการหรือผู้ที่สนใจเกี่ยวกับนวัตกรรมและการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อให้เกิดแวดล้อมที่มีการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา (R&D) ในการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ และการพัฒนาประเทศโดยให้ผู้ประกอบการเป็นศูนย์กลาง ซึ่งจะต้องดำเนินการควบคู่กับการส่งเสริมนวัตกรรมของประเทศไทยในต่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยในเวทีโลกต่อไป